

Az ifjúságpolitikák jogi és szervezeti keretei: az európai gyakorlatok áttekintése

Bevezetés

„»A gyermekeknek, amint képesek saját döntéseik meghozatalára, joguk van polgári és politikai jogaik bármiféle korlátozás nélküli gyakorlására, eltekintve a mások alapvető szabadságának védelmére szükséges jogi kikötésektől.« Ezek a polgári és politikai jogok, illetve az ebből következő felelősség kell, hogy az ifjúságpolitikák tárgya legyen.” A Katalóniai Parlament és a Katalón Nemzeti Ifjúsági Tanács 194/111. sz., a Gyermekek Jogairól szóló (1991) határozatának 12. pontjából.

Az ifjúság jelentőségét nem lehet elbagatellizálni egy fenntartható demokrácia számára. A legtöbb kormány egyetért abban, hogy a fiatalok aktív részvétele a helyi és regionális szinten hozott döntésekben, illetve az e szinten tett lépésekben elengedhetetlen egy demokratikusabb, egységesebb és sikeresebb demokrácia építésében. Az aktív részvétel a döntések befolyásolásának, valamint a döntésekben való részvételnek a jogáról, eszközeiről, teréről, lehetőségéről és a szükséges támogatásáról szól. Ez különösképp a konfliktus utáni országokban van így, ahol az ifjúság szerves része országuk újraépítésének, illetve országuk társadalmi kohéziójának. Mindazonáltal ezen törekvés sikere elsősorban az ifjúság társadalomba való reintegrációján múlik.

Eme tanulmány célja, hogy a létező törvény jogalkotásról és az ifjúság számára meghatározó, illetve az ifjúságpolitikát felépítő intézményi szervezetek jogi keretéről rövid áttekintést nyújtson. A tanulmány megkísérel példákat

adni a fiatalokat védő jogrendszerekre és azon intézkedésekre, melyek a fiatalok társadalomba való beilleszkedését és részvételét segítik elő. Az elsőnek említett jogrendszer a fiatalságot védelemre szoruló tárgynak, míg a második a fiatalokat saját jogaik letéteményeseinek tekinti. Néhány ország ifjúságspecifikus törvényeket iktatott be, hogy jobban erősítse a fiatalság integrációját a társadalomba. A következő tanulmány ezek közül emel ki néhány példát. Az ifjúságspecifikus törvényhozás olyan törvényekre utal, amelyek a fiatalság, vagyis az ENSZ által 15 és 25 év között meghatározott korcsoportra jellemző ügyeket pártol és valósít meg. A kormányok ezt a meghatározást kisebb mértékben módosíthatják, hogy saját társadalmi, gazdasági, intézményi és politikai valóságuknak megfeleljenek.

Általában véve a törvényhozási jogot nemzetközinek, nemzetfelettinek, szövetséginek, államinak vagy helyinek nevezhetjük. Az első rész néhány példát fog adni az alkalmazható nemzetközi és nemzetfeletti jogról, mint amilyen az ENSZ egyezmény a gyermek jogairól, valamint az Európa Tanács és az Európai Unió megfelelő jogrendszere. A második rész a soron következő Nyugat-Európai országok jogrendszerét veszi szemügyre: Németország, Ausztria, Írország és Észak-Írország. A harmadik rész az EU8-at¹ kitevő posztkommunista országok legújabb rendszerváltási tapasztalatait foglalja össze. A negyedik rész Moldova ifjúságpolitikai fejleményeit vizsgálja, vagyis egy kicsiny posztkommunista ország nemzeti ifjúságpolitikájának létrehozása kihívásait hozza fel példának.

Nemzetközi és nemzetfeletti egyezmények és szervezetek Európában

Nemzetközi konvenciók: az ENSZ Egyezménye a Gyermekek Jogairól

Szinte a világ minden egyes országa, az Egyesült Államok figyelemre méltó kivételével, aláírta az ENSZ Egyezményt a Gyermekek Jogairól (CRC). Miután ratifikálták, az Egyezmény nemzetközi szinten jogerőssé válik. Az Egyezmény olyan normák minimumát biztosítja, amelyet alkalmazni kell a gyermekeket és fiatalokat érintő politikákban és gyakorlatokban, illetve az őket érintő főbb társadalmi intézmények fejlődésében. Ennélfogva a CRC az ifjúságspecifikus törvényeket és politikákat alkotó kormányokat fontos útmutatókkal látja el.

Az Egyezmény négy általános elvet tartalmaz: a diszkrimináció mellőzése, a gyermek legjobb érdeke, az élethez, túléléshez és fejlődéshez való jog, illetve a gyermek azon joga, hogy részt vehessen az őt érintő ügyekben.² A CRC-t aláíró kormányok kötelezik magukat, hogy olyan jogi kereteket hoznak létre, amelyek ezeket az elveket alkalmazzák. Az Egyezmény 1. sz. cikke meghatározza, hogy „a gyermek, hacsak a gyermekre alkalmazható törvény értelmében a nagykorúságot korábban el nem érte, tizennyolcadik életévét be nem töltött emberi lény”. Ennélfogva a „gyermek” meghatározása részben egybeesik az ifjúság ENSZ által meghatározott korcsoportjával, azaz a 15 és 25 év közötti korrall. Így sok, gyermekekre vonatkozatható törvény szintén alkalmazható a 18 év alatti fiatalokra. Különösen érdekes a CRC 12. cikkelye, amely kijelenti, hogy a gyermekeknek joguk van véleménynyilvánításra minden őket érintő ügyben, és hogy ezeket a véleményeket figyelembe kell venni a gyermek korának és érettségének megfelelően.³ A fenti alapelv lényege, hogy a gyermeknek joga van arra, hogy meghallgassák, és hogy véleményét komolyan vegyék. A 12. cikkely nagy lökést adott a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten működő if-

júsági részvétel kifejlődésére, amelynek példái a nemzeti, regionális és helyi ifjúsági parlamentek, valamint a nemzeti ifjúsági tanácsok.

Az Egyezmény gyermekek jogai iránti elkötelezettsége és annak csaknem egyetemes ratifikációja megkönnyítette viszonyítási alapként való (benchmark) használatát, amelyhez viszonyítva a gyermekek jogainak megvalósulását mérni lehet. Mindemellett fontos megjegyezni, hogy a CRC rendelkezéseit számos olyan részletesebb jogi normákra alapozták, melyek a gyermekek jogaival különböző területeken foglalkoznak. Ezek közé tartozik az ENSZ Szabályzata a Szabadságuktól Megfosztott Fiatalokorúak Védelmére, az ENSZ Mérvadó Minimum Szabályzata a Fiatalokorú Igazságszolgáltatás Adminisztrációjára (Pekingi Szabályzat), valamint a különböző gyermekmunkákat szabályzó Nemzetközi Munkügyi Szervezeti (ILO) Egyezmények. Azok az államok, melyek az Egyezményt ratifikálták, jogilag kötelezettek arra, hogy a gyermek legjobb érdekének figyelembevételével hozzanak létre eljárásmodokat és kezdjenek bele tevékenységekbe. Két Opcionális Protokollt foganatosítottak, a gyermekek fegyveres konfliktusban való részvételét, valamint a gyermekkereskedelmet, gyermekprostitúciót és gyermekpornográfiát illetően, melyek ezeken a területeken erősítik az Egyezmény rendelkezéseit. Ezek az Opcionális Protokollok 2002. február 12-én, illetve január 18-án léptek életbe, bár számos kormányzat még nem ratifikálta őket.⁴

Ügyrendi szempontból nézve, egy erre a célra felállított bizottság, a Gyermekek Jogainak Bizottsága figyeli, hogy az államok milyen mértékben tesznek eleget a CRC-vel vállalt kötelezettségeiknek. A Bizottság 18, különböző kormányzathoz tartozó független szakértőből áll. Az államoknak két évvel a csatlakozásuk után, majd azt követően ötévenként jelentéseket kell tenniük a Bizottságnak. Ez a fajta ellenőrző módszer általános gyakorlat minden ENSZ emberi jogi szerződés esetében. A Bizottság összegző jelentéseiben megjegyzi a pozitív aspektusokat, illetve az alapvető aggodalomra okot adó pontokat, és javaslatokat is tesz. Az Egyezményt

delkezéseiben erre a csoportra közvetve utal, hiszen az egyezmény életkortól függetlenül minden, fennhatósága alá tartozó embernek emberi jogokat és alapvető szabadságot törekszik adni. Sőt mi több, az, hogy az Egyezmény az emberi jogokat támogatja, az e célokat elősegítő programok és eszközök létrehozásának szükséges előkövetelményeként is szolgál. Például ami az Egyezményt illeti, az Európa Tanács Ifjúsági és Sportigazgatósága⁹ 2000-ben egy hároméves, Emberi Jogok Oktatásával foglalkozó programot indított meg, hogy ez úton támogassa az emberi jogok tiszteletben tartását. A program célja, hogy a fiatalokat és a velük dolgozókat képessé tegye arra, hogy a rasszizmus, diszkrimináció és a nemi alapú erőszakformák elleni állásfoglalás eszközeit kifejleszthessék magukban. 2003–2005-re a program társadalmi beilleszkedéssel kapcsolatos témákat tartalmaz. Sőt, az Európa Tanács jelenleg abban a folyamatban van, hogy az Embercsempészet Elleni Intézkedésének Európai Egyezményét¹⁰ vázolja. Habár ez nem közvetlenül a fiatalságra irányul, egy ilyen egyezmény megalkotása fontos hatással lesz a fiatalságra vonatkozóan is.

Míg az Emberi Jogok Európai Egyezménye főleg polgári és politikai jogokat ír le, addig az Európa Bizottság Európai Szociális Chartája a gazdasági és szociális jogok tekintetében ennek párja. A Charta a gyermekeknek születésüktől fogva felnőttkorukig jogokat biztosít. Számos, a Chartában fellelhető jog a gyermekekre is vonatkozik,¹¹ megint más jogok pedig kifejezetten nekik szólnak.¹² A Charta tartalmazza az oktatáshoz való általános jogot,¹³ a tagállamok pedig kötelezettek arra, hogy egy ingyenes és legalább a minimális munkavállalói korig kötelező oktatási rendszert alakítsanak ki és tartsanak fenn. Ezenfelül az Európa Bizottság a CRC-vel egyetemben javasolta a tagállamoknak, hogy fontolják meg egy ombudsmani vagy egy biztosí hivatal létrehozását, hogy a gyermekek jogainak foganatosítását ellenőrizhessék, ami közvetlenül érinti a 18 év alatti fiatalokat.¹⁴

Ami a fiatalok integrációját illeti, az Európa Tanács által érvénybe léptetett Fiatalok Helyi

és Regionális Közéletben való Részvételének Európai Chartája¹⁵ szerint a helyi hatóságok kulcsfontosságú szerepet töltenek be az ifjúság részvételének támogatásában. Célja, hogy a helyi hatóságokat bátorítsa és támogassa abban, hogy a fiatalok nagyobb részvételhez jussanak a helyi és regionális életben. A Charta számos eszközt javasol, amelyet alkalmazni lehetne e cél elérése érdekében:

- az ifjúsági részvétel támogatását az információs és kommunikációs technológiák által;
- a fiatalok részvételének támogatását a médiában;
- a fiatalok bátorítását arra, hogy önkéntes munkát vállaljanak, és hogy közösségi életükben közreműködjenek;
- a fiatalok projektjeinek és kezdeményezéseinek támogatását;
- a fiatalok szervezeteinek támogatását;
- az ifjúság nem kormányzati szervezetekben (NGO-kban) és politikai pártokban való részvételének támogatását.

Hogy a tagállamok ifjúságpolitikájának megteremtéséhez útmutatással szolgálhasson, az Európa Tanács Ifjúsági és Sportigazgatósága „Az ifjúságpolitika 11 indikátora” címmel egy dokumentumot adott ki, melynek összefoglalása az 1. sz. függelékben¹⁶ található. Egy ilyen útmutató egy erős, a kormányzatok és a nem kormányzati szektor közti kapcsolatot rendező törvényhozási javaslatból, valamint egy, többek között a nem kormányzati ifjúsági munkát támogató törvényhozási javaslatokból áll. Általában véve a kormányzatok felelőssége a nem kormányzati szervezetek megfelelő működési feltételeinek megteremtése, illetve az ifjúsági NGO-k munkáját támogató pénzügyi források kijelölése függetlenségük veszélyeztetése vagy függetlenségük befolyásolása nélkül.¹⁷

Az Európa Közösség Parlamenti Közgyűlése (az Európai Parlament elődje) és a Miniszterek Tanácsa számos javaslatot fogadott el az ifjúságra vonatkozóan: a nem formális oktatást,¹⁸ a részvételt,¹⁹ az ifjúsági cserét²⁰ és az ifjúságpolitikát tekintve.²¹ Mindazonáltal ezek a ja-

vaslatok „lány” törvények, melyek elismerik ugyan az ifjúság fontos voltát, de a tagállamokat nem kötelezik semmire. Továbbá ezen, kifejezetten ifjúsággal összefüggő rendelkezések és nyilatkozatok ellenére²² a tagok kormányzatai a politikák áttekintésének hiányát és ezáltal a különböző típusú, a fiatalok támogatására szolgáló tevékenységek áttekintésének hiányát érzékelik. Annak érdekében, hogy a közéleti tevékenységet modernizálja, és hogy integrálja a fiatalságot az őket érintő döntésekben, az Európai Bizottság a fiatalokkal, kormányzatokkal és NGO-kkal konzultálva ifjúsággal foglalkozó Fehér Könyvet adott ki „Új lendület Európa Fiataljai Számára” címmel.²³

EU Fehér Könyv: „Új lendület Európa Fiataljai Számára”

A Fehér Könyv, melyet az Európai Bizottság 2001. november 21-én fogadott el, új keretet kíván adni az EU számára az ifjúságpolitika terén való együttműködéshez. Ezt követően a Miniszterek Tanácsa fogadta el 2002. június 27-én.²⁴ Általában véve a Fehér Könyv olyan javaslatokat fejt ki, amelyeknek fogantatása egyrészt európai szinten, másrészt nemzeti, regionális vagy helyi szinten kellene, hogy történjen. A politikát meghatározó dokumentum öt alapvető, többek közt fiatalokra vonatkozó elvre hívja fel a figyelmet, melyeket alkalmazni javasol: nyitottság, részvétel, elszámoltathatóság, hatékonyság és összetartozás. A dokumentum négy fő területre terjed ki: információ, részvétel, önkéntes tevékenységek, illetve a fiatalok megértése és megismerése.

A Fehér Könyv létrehozása érdekében folytatott, fiatalokkal való konzultáció az Európai Bizottság meggyőződését eredményezte arról, hogy az oktatás (a formális, az informális és a nem formális), az élethosszig tartó tanulás, a mobilitás, a foglalkoztatás mint a társadalmi beilleszkedés előkövetelménye, a társadalmi integráció és a rasszizmus, illetve a xenofóbia elleni küzdelem a fiatalság prioritást élvező te-

rülete. Az oktatás, a foglalkoztatás és a társadalmi integráció a rasszizmus és xenofóbia elleni védelem előkövetelménye. Az EU-tagállamok nemzeti szinten azon dolgoznak, hogy ezeket a kérdésköröket a fiatalokat érintő rendelkezéseikben prioritást élvezővé tegyék. Az EU-tagállamoknak különösen fontos a könyv részvételével foglalkozó szekciója, aminek teljes mértékű fogantatása esetén jobb mechanizmust hozhatnának létre a fiatalok számára annak érdekében, hogy részt vehessenek az iskolák, munkahelyek, helyi közösségek és hivatalos politikai struktúrák tevékenységeiben és döntéshozatalaiban; továbbá a végrehajtás a helyi ifjúsági szervezetek jobb anyagi támogatását és többek közt jobb ifjúsági információs szolgáltatások létrehozását tenné lehetővé.

Az információs és kommunikációs technológia az egyik leghatékonyabb mód az ifjúsági részvétel támogatására. Részben a Fehér Könyv ösztönzésének hatására, az EU Fiatalokért Felelős Általános Igazgatósága 2004. május 26-án egy ifjúsági információs portált indított el, mely hozzásegíti a fiatalokat ahhoz, hogy polgári jogokról, oktatásról, képzésről, önkéntességről, tapasztalatcseréről és európai utazásokról könnyedén juthassanak információkhoz.²⁵ Egy ilyen, a fiataloknak az utazás lehetőségét ajánló program a „YOUTH Programme”, az EU mobilitási és nem formális oktatási programja, melynek egyezményes alapítása a TEC²⁶ 149. paragrafusa által történt meg.

Az Európai Unió „IFJÚSÁG Programja” („YOUTH Programme”)

A TEC 149. paragrafusa általában véve az EU-tagállamok együttműködését segíti elő az oktatás és a ifjúság-közpolitika területein, és célja, hogy támogassa és segítse a tagállamok tevékenységeit ezeken a területeken. Az Európai Közösség a 149. paragrafust egy olyan eszközhöz használta, amivel kialakíthatta a „YOUTH Programme”-ot, egy integrációt és mobilitást támogató, kezdeményező programot.

A „YOUTH Programme” célja, hogy elősegítse az együttműködést az ifjúságpolitika területén, ami a nem formális oktatáson és képzésen, valamint az Európai Unió, a programban részt vevő országok, illetve más országok fiataljainak és fiatal dolgozóinak tapasztalatain, illetve tapasztalatcseréin alapszik. A „YOUTH Programme” 15 és 25 év közötti, 30 országba tartozó fiatal számára nyújt támogatást különböző projektekre (ezek az országok: az Európai Unió tagállamai, EFTA/EEA-országok,²⁷ belépés előtt álló országok²⁸ és más, a mediterrán,²⁹ kelet-európai és kaukázusi,³⁰ délkelet-európai,³¹ valamint latin-amerikai³² országok). Az utóbb említett országok bizonyos feltételek alapján korlátozott mértékben vehetnek részt a programban. A program a 2000-tól 2006-ig terjedő időszakot öleli át 520 millió eurós költségvetéssel, amit a programban részt vevő országok Nemzeti Ügynökségei adminisztrálnak. A Nemzeti Ügynökségek kapcsolatként működnek az Európai Bizottság, maguk a fiatalok, illetve a nemzeti, a regionális és a helyi szinten működő projektek támogatói között.

Az ifjúságpolitikát foganatosító kormányzati intézményi struktúrák

Általában véve az EU-tagállamok kormányzatai igen nagy hajlandóságot mutatnak a fiatalok közéletben való részvételének, illetve a különböző, fiatalokat érintő kérdéskörök kormányzati döntéseire vonatkozó konzultációik kiszélesítésére. Bizonyos országok (Pl. Ausztria, Németország) kifejezetten a fiatalok anyagi jogaira vonatkozó törvényeket hoztak az ifjúságvédelmi törvények mellett, továbbá számos más ország a kizárólag a fiatalok által élvezhető anyagi jogok megteremtésének folyamatában áll. Például Magyarországon és Szlovákiában – az EU frissen felvett két tagállamában – ifjúság-specifikus törvények kidolgozása van folyamatban. Ezek a törvények többnyire az ifjúsági munkát, a nem formális oktatást, az információt, a mobilitást, az önkéntességet, az NGO-k fejlődését, illetve

a rugalmas és kezdeményező részvételi mechanizmusokat ölelik át. Számos meghatározó jogszabály foglalkozik a gyermekek helyzetével, illetve az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel, a törvénnyel konfliktusban álló gyerekekkel kapcsolatos eljárásokkal és a gyermekek gazdasági jogaival. Ezekért a specifikus, az ifjúságra is ható területekért különböző kormányzati minisztériumok felelősek.

Az Európa Tanács azon kulturális egyezménye, mely az ifjúságért felelős minisztériumok együttműködését szabályozza, még nem fogadott el semmilyen világos álláspontot autonóm ifjúsági kormányzati struktúrákra vagy kifejezetten az ifjúságért felelős minisztériumok fenntartására vonatkozóan. Franciaország, Luxemburg, Málta és Írország azon ritka EU-országok közé tartozik, amelyek rendelkeznek olyan ifjúsági miniszterrel vagy államtitkárral, aki a nemzeti ifjúságpolitika foganatosításáért felel. Jelenleg a legtöbb tagállam egy minisztériumot bízott meg az ifjúságra irányuló politikák koordinálásának általános felelősségével. Legtöbbször az oktatással vagy a családokkal foglalkozó minisztérium az, amely tartalmaz egy olyan speciális részleget, amely az állam ifjúságra irányuló politikájáért felel. Svédország vagy Szlovénia esetében is erről van szó. Kisebbségben vannak az olyan országok, mint például Lengyelország és Svájc, melyeknek ifjúsági ügyekért felelős minisztériuma, minisztériumon belüli magas felhatalmazású, ifjúsággal foglalkozó szervezeti egysége sincs. Ezekben az országokban az ifjúságot érintő kérdéseket különböző minisztériumok kezelik attól függően, hogy milyen ifjúsági kérdésről van szó.

Bizonyos országokban, mint például Spanyolországban vagy Portugáliában, bizonyos minisztériumok különleges ifjúsági intézményeket alapítottak, hogy a nemzeti és a nemzetközi szintű ifjúsági projekteket koordinálják. Spanyolországban az Ifjúsági Intézet (INJUVE) a Szociális Ügyek Osztályán keresztül a Foglalkoztatásügyi és Szociális Ügyek Minisztériumához kapcsolódik, míg Portugáliában a Portugál Ifjúsági Intézet egy kormányzati testület,

amely a központi kormányzati ifjúságpolitikát foganatosítja más ifjúsági szervezetekkel kötött együttműködési egyezményeken keresztül. Az Intézet regionálisan képviselve van minden egyes portugál kerületben, összesen 18 delegációval, amelyek saját körzetükben az Intézetből érkezett utasítások foganatosításáért felelősek. Franciaország egy Nemzeti Ifjúsági és Közöségi Oktatási Intézetet (INJEP) tart fenn, amely az Ifjúsági és Sportminisztériumhoz tartozik. Ebben az esetben az Intézmény inkább egy szolgáltatási szervezatként működik, mintsem egy foganatosító testületként, és olyan szemináriumokat szervez, melyeknek célja az ifjúsági és közösségi oktatást illető kérdéskörök tudatosítása és azoknak kiemelése. Általában véve elmondható, hogy az együttműködés megfelelő struktúrájú formái léteznek az olyan országokban, amelyek önállóan definiált ifjúsági szektorral rendelkeznek, ellentétben az olyan országokkal, ahol az ifjúságpolitika és az ifjúsági munka területei több ágazat között vannak felosztva. Továbbá a jól meghatározott ifjúsági szektor és az egyközpontú kormányzati ifjúságpolitika között világos kölcsönhatás fedezhető fel. Összességében úgy tűnik, hogy Németország, Spanyolország és Portugália igen jól meghatározott ifjúsági szektorral rendelkeznek.³³

Parlamenti Ifjúsági Bizottságok

Néhány tagállam parlamentje külön parlamenti bizottságot hozott létre, hogy az ifjúságpolitikával foglalkozzon. Ilyen különálló bizottsággal rendelkező ország Bulgária, Horvátország, Portugália és Spanyolország. Más országokban az ifjúsági ügyeket a már hagyományos létező, oktatással, sporttal és/vagy kultúrával foglalkozó bizottságok intézik, mint például Luxemburgban (Sport- és Ifjúságügyi Bizottság) és Németországban (Család-, Idős-, Nő- és Ifjúságügyi Bizottság). Ugyanakkor a legtöbb EU-tagállam parlamentje az ifjúsági ügyeket nem bízta kifejezetten egy bizottságra. Sokkal inkább elmondható, hogy a specifikus ifjúsági kérdéseket több

különböző állandó bizottság kezeli. Az ifjúságpolitika szervezésének fő problémája ezen a területen a folyamatosság hiánya, hiszen a parlamenti ciklusokhoz kötődően változnak a napi-rendben lévő ifjúságot érintő intézkedések.

Nem kormányzati ifjúsági intézményi struktúrák

Az ifjúsági NGO-k fejlődésének fontosságát mint a demokrácia konszolidálási és továbbfejlesztési folyamatának szerves részét elismeri mind az Európa Tanács és mind az EU, továbbá számos európai kormányzat, melyek mind növekvő mértékben konzultálnak az ifjúságot érintő kérdéskörökről, valamint a tervezett jogalkotásról a nem kormányzati ifjúsági szervezetekkel, különösképp a nemzeti ifjúsági tanácsokkal. Úgy tűnik, hogy a kormányzatok növekvő mértékben ismerik el azt, hogy a független ifjúsági szervezetek komoly szerepet tölthetnek be az ifjúságpolitika hiányosságainak kiküszöbölésében és magában az ifjúságpolitika kialakításában.

Nemzeti ifjúsági tanácsok

A nemzeti ifjúsági tanácsok a fiatalok nézeteit képviselő legnagyobb és leginkább legitim struktúrák. Ez főképp független testületű státusuknak köszönhető. A különböző ifjúságpolitikáért felelős kormányzati minisztériumok együttműködnek a nemzeti ifjúsági tanácsokkal és azoknak anyagi támogatás nyújtanak. A nemzeti ifjúsági tanácsok az ifjúsági szervezetek gyűjtőszervezeteként működnek. A legtöbb országban az állami támogatást rendelet határozza meg, vagy ezen ifjúsági szervezetek támogatását a nem kormányzati jelleget biztosító törvény határozza meg. A legtöbb EU-tagállamban létezik nemzeti ifjúsági tanács. A nyugat-európai államok közül egyedül Olaszország tűnik az egyetlen olyan országnak, ahol nincs elfogadott nemzeti ifjúsági tanács. Az olasz kormány 1999-ben mutatta be

első ifjúsági törvénytervezetét „A fiatalok társadalomban való részvételének, tevékenységeinek és képviselésének támogatását szolgáló rendelkezések” címmel. Amennyiben életbe lép a tervezet, akkor létrejön egy nemzeti ifjúsági tanács, és megalakulnak annak helyi szinten működő partnerei is. Egyes országokban a nemzeti ifjúsági tanácsokat törvényi szabályozás által hozták létre, mint például az Észak-Írországi Nemzeti Ifjúsági Tanács esetében. Más nemzeti ifjúsági tanácsokat önkéntes ifjúsági szervezetek alakították, melyek felismerték annak szükségességét, hogy a közös érdekekbe tartozó politikai ügyekben egy független testület képviselje a szervezeteket, mint ahogy ezért alakították meg az Írországi Nemzeti Ifjúsági Tanácsot 1967-ben, vagy a Norvég Ifjúsági Tanácsot 1980-ban.

Többek között a nemzeti ifjúsági tanácsok fő feladatai közé tartozik, hogy az ifjúsági szervezetek és a kormány közötti kapcsolatot szolgáljon; hogy a gyermekeket és fiatalokat érintő kérdések köré aktuális ügyeit megvitassák; a gyermekek és fiatalok által és a számukra végzett munkát népszerűsítsék; hogy a tagszervezetek érdekeit szolgáló projektekkel, képzési kurzusokkal és más tevékenységekkel foglalkozzanak; hogy bizottságok, delegációk és kormányzati testületek ifjúsági képviselőjét jelöljék; és végül, hogy nemzeti és nemzetközi testületekben képviseletet lássanak el. Kilencvenhárom³⁴ nemzeti ifjúsági tanács és nemzetközi ifjúsági szervezet együttműködése alkotja az Európai Ifjúsági Fórumot (EYF). Az EYF az európai fiatalok legerősebb lobbija, és többnyire az Európai Unióval, az Európa Tanáccsal és az ENSZ-szel működik együtt. Az EYF közelmúltbeli politikai kezdeményezései közé tartozik az európai diákmunka jogi és adminisztratív akadályait eltüntető javaslatok benyújtása. Ez a specifikus, az EU-hoz, az Európa Tanácshoz és a nemzeti tagállamok kormányaihoz intézett dokumentum javaslatokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a vízumok megszerzésének akadályait – különösen a diákmunka tekintetében – csökkentsék.³⁵ A Nemzeti Ifjúsági Tanácsok mellett helyi, regionális és nemzeti szinten működő ifjúsági parlamentek

kezdték megalakulni EU-szerte, az adott ország politikai párbeszédeiben való ifjúsági részvétel növelésének eszközeként.

Nemzeti Ifjúsági Parlamentek

Izland, Dánia, Írország, Lichtenstein és Skócia nemzeti ifjúsági parlamenteket hozott létre. Németország, Ausztria, Finnország és Svédország regionális ifjúsági parlamenteket vagy helyi városi ifjúsági tanácsokat hozott létre. A nemzeti ifjúsági parlamentek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy az adott országban befolyásolhassák a nemzeti politikai párbeszédet, a helyi ifjúsági parlamentek pedig az ifjúságot érintő helyi politikákat befolyásolhatják.

Bizonyos esetekben ezen parlamenti testületek a fiatalok általános választása alapján kerültek felállításra, és korlátozott döntéshozói hatalommal és költségvetéssel ruházták fel őket. Például az Egyesült Királyság Ifjúsági Parlamentje (UKYP), melyet egy volt parlamenti képviselő alapított, egy olyan nemzeti testület, amely 11 és 18 év közötti, demokratikusan megválasztott fiatalokból áll, és amelyet 1999-ben engedett útjára a brit alsóház. Az Ifjúsági Parlament képviselői (MYP) Angliából, Skóciából, Walesből és Észak-Írország-ból érkeznek, hogy évente egyszer az ifjúság számára jelentős ügyeket megvitassák. Az év többi részében az Ifjúsági Parlament képviselői saját régióikban találkoznak. A független nemzeti nonprofit szervezetként alapított UKYP több mint 300, a politikai spektrum egészét átfogó parlamenti képviselő támogatását, illetve a három pártvezér személyes támogatását élvezi. A kormány az UKYP költségvetését támogatja. Az UKYP célja az, hogy 2006-ra az egyesült királyságbeli fiatalokban tudatosítsa azt, hogy rendelkeznek egy saját Ifjúsági Parlamenttel. Ettől némileg eltérően a Skót Ifjúsági Parlamentet helyi hatóságok és nemzeti önkéntes szervezetek társulásán keresztül alakították ki. Célja eléréséhez a Skót Ifjúsági Parlament a skót végrehajtói hatalom fejtől kapja a támogatást. Skóciában az IP 14 és

25 év közötti, megválasztott fiatalokból áll, akiknek célja, hogy minden skóciai fiatal képviselve a nemzeti közösség kollektív ifjúsági hangja legyen. 2005 tavaszára a SYP szeretne olyan pozícióba kerülni, hogy az egész országban nyílt, demokratikus választásokat tarthasson.

Összességében szólva, az Európa Tanács és az Európai Unió alakítja ki az általános jogi kereteket a tagállamok számára, és a tagállamok felelőssége, hogy a különböző iránymutató dokumentumokban, mint például az „Ifjúság Új Lendületben” című Fehér Könyvben felvázolt irányvonalat követve foganatosítsa a tényleges jogalkotási és végrehajtási intézkedéseket, és hogy az ifjúsági szervezetek támogatásának és a velük való együttműködésnek módszereit fejlesszék. A továbbiakban az Európai Unió egyes országaiban érvényes ifjúságspecifikus törvényeket fogjuk tárgyalni, pontosabban Németország és Ausztria ifjúsági törvényeit, Írország ifjúsági munkáról szóló törvényét, valamint Észak-Írország törekvéseit arra, hogy ifjúságát integrálja egy (fegyveres) konfliktust lezáró időszakban, ami betekintést nyújthat azon módszerekbe, hogy miként lehet a fiatalokat integrálni a közelmúltban fegyveres konfliktust elszenvedett balkáni országokban.

Nemzeti ifjúsági törvények az EU tagállamaiban

Habár a legtöbb tagállamban az alkotmány tartalmazza az alapvető emberi és szabadságjogokat, amelyek természetesen az ifjúságra is vonatkoznak, kevés tagállam alkotmánya rendelkezik specifikus, a fiatalok integrációját és a társadalom aktív tagjaiként való részvételüket támogató alkotmányos rendelkezésekkel. A spanyol alkotmány kivételnek számít, hisz negyven év diktatúra után kifejezetten támogatja a fiatalok jogait. A 48. paragrafus a „fiatalok politikai, társadalmi és kulturális fejlődésben való hatékony és ingyenes részvétele körülményeinek” elősegítését támogatja. Az ilyen, specifikusan az ifjúságra

irányuló szándék- és célnyilatkozatok a gyakorlatban csak korlátozott jelentőséggel bírnak, de azt megmutatják, hogy bizonyos országok miként fogalmazták meg és vették be jogrendjükbe az ifjúságpolitika legfontosabb céljait.

Általában véve elmondható, hogy az Európai Unióban egy növekvő tudatosságot lehet megfigyelni arról, hogy a fiatalokat és gyermekeket nemcsak gondoskodás és oltalom illeti meg, hanem ugyanakkor törvényes jogalanyok és jogbirtokosok is. Mint azt már említettük, bizonyos országokban a fiatalokat érintő rendelkezéseket specializált ifjúsági törvényekbe – az ifjúság jólétét, a fiatalok irányába biztosított gondoskodást és oltalmat, illetve a ifjúsági munkát és az ifjúság támogatásának formáit összefogottan kezelő törvényekbe – gyűjtötték össze. Az ifjúságspecifikus törvények bevezetése viszonylag új keletű az EU tagállamaiban.³⁶ Az ifjúság számára jellegzetes kérdéskörök olyan törvényi szintű jogkérdéseket is magukban foglalnak, mint amelyen a fiatalok szervezeti életének támogatása (polgári és politikai részvétel) és az ifjúság védelme, valamint az olyan ifjúsági jogokat, mint amilyen a szavazati jog. Más országokban az ifjúságot érintő rendelkezések az ágazati törvényalkotásban szerepelnek (szociális, egészségügyi, oktatási stb. jogalkotás).

A specializált ifjúsági törvényalkotás megléte nem feltétlenül mutatja meg, hogy egy ország nemzeti programjában milyen előkelő helyet foglal el az ifjúságpolitika. Sokkal inkább elmondható, hogy ezen törvényeknek a megléte történelmi hagyományok, adminisztratív procedúrák és közhatalósági struktúrák eredményének tűnik. Például Olaszország nem rendelkezik specifikus ifjúsági törvényekkel nemzeti szinten, és nincs kifejezett nemzeti ifjúságpolitikája sem, mégis, régióinak fele ifjúságot érintő jogszabályokat fogadott el a közvetlenül felelősségük alá eső területekre vonatkozóan.³⁷ Németország másrésről viszont szövetségi szinten iktatott törvénybe ifjúságspecifikus törvényt, de – mint azt bemutatjuk – az állami és helyi régiók rendelkeznek az ifjúsági törvények végrehajtásának a felelősségével.

Ez a rész általában véve a német és osztrák fiatalokra vonatkozó törvényalkotási kereteket fogja tárgyalni, amit Észak-Írország ifjúsági integrációt támogató törekvéseinek a tárgyalása követ, és végül Írország ifjúsági munkáról szóló törvénye (2001) kerül sorra. Németország és Ausztria olyan megjegyzésre érdemes országok, melyek az ifjúságvédelmi (gyámjogi) törvények mellett alkottak ifjúságspecifikus törvényeket is. A fiatalok védelmének legújabb tendenciája a média ifjúságra gyakorolt ártalmas hatásaira koncentrálnak. Az ifjúsági részvételt és az ifjúságvédelmet magukban foglaló törvényeket jellemző példát jelentő intézkedéseken keresztül tárgyaljuk majd.

Németország és Ausztria, két alkotmányos berendezkedésében hasonló ország, mint szövetségi köztársaság, a Gyermek Jogainak Egyezménye iránti nagy elkötelezettségről tett tanúbizonyságot azzal, hogy a gyermekek és az ifjúság fejlődéséről szövetségi szinten rendelkeznek tervekkel. Ennek eredményeképp a keretet teremtő törvényalkotás a szövetségi szinten történik, de a szövetségi régiók vagy államok (Länder) feladata a végrehajtás. Ilyen rendszerek esetében a törvények végrehajtása olyan helyzetet teremt, hogy időnként egyazon ország különböző államainak megfelelő rendszerei eltérnek egymástól.

Ifjúságspecifikus törvények Németországban

A nyugat-európai országok elemzése azt mutatja, hogy Németország igen jól meghatározott jogi keretekkel rendelkezik a fiatalok számára. A Gyermek Jogainak Egyezménye 1990. szeptember 2-án lépett hatályba Németországban. Az 1990. június 26-ai „Gyermek- és Ifjúsági Szolgáltatási Törvény”, ami a Német Szociális Kódex részét képezi, az ifjúsági szolgáltatásokat szabályzó alapvető törvény Németországban. A 2003. április 1-jén életbe lépett törvény a fiatalok védelméről (JuSchG), illetve a Német Szövetségi Köztársaságok egyezménye a emberi méltóságról és a fiatalok védelméről az elektronikus médiában (JMStV) fontos jogi re-

formokkal szolgál a gyermekek és a fiatalok védelméhez. E két utóbbi törvény megalkotására közvetlen hatással volt a 2002. áprilisi erfurti tragédia, amikor egy 19 éves diák 14 tanárt és két diaktársát gyilkolta meg a középiskolájában. Más, a fiatalok szolgálatát érintő törvényalkotási joganyagra vonatkozóan meg kell említeni a Polgári Törvénykönyvbe tartozó családi jogot, a törvényt a szövetségi gyermeknevelési segélyről, a törvényt a fejlődés fenntartását segítő juttatásokról, és a törvényt a dolgozó fiatalok védelméről. A gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokat többnyire nem kormányzati, nonprofit testületek és szervezetek biztosítják.

Törvények a gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokról

A gyermek- és ifjúsági szolgáltatásokról szóló törvény 1. paragrafusának 1. bekezdése kijelenti, hogy minden egyes személynek joga van a fejlődéshez, fejlődése támogatásához, illetve a megfelelő felnevelkedéshez, hogy az illető a társadalom felelős tagjává válhasson. A 3. paragrafus első bekezdése az ifjúsági munka és a jóléti szolgálatok szerepének meghatározásakor az alábbi célokat, illetve feladatokat nevezi meg:

- a fiatalok személyes és társadalmi fejlődésének az elősegítése, és a káros hatással bíró tényezők elkerülésének a támogatása;
- oktatási tanácsadás a szülőknek és szülői tekintéllyel rendelkező személyeknek;
- megóvni a gyermekeket és a fiatalokat a jólétüket fenyegető bármilyen támadástól;
- segíteni a gyermekek, fiatalok és családjaik számára fenntartani vagy létrehozni kedvező életkörülményeket és környezetet.

Érdekes megjegyezni, hogy a törvény megkülönbözteti a gyermekeket, a fiatalokat, a fiatal felnőtteket és a fiatal személyeket. A gyermek egy 14. évét be nem töltött személy, hacsak ez nincs másképp meghatározva. A fiatal 13 évesnél idősebb, de 18 évesnél fiatalabb személy, a fiatal felnőtt egy 17 évnél idősebb, de 27-nél

fiatalabb személy, míg a fiatal személyek a 27. életévüket be nem töltött személyek.

Az ifjúsági tanácsadást egy sereg szervezet és testület szervezi, melyeket különböző ideák és filozófiák hatnak át, és melyeknek módszerei és procedúrái különböznek. A gyermek- vagy ifjúsági tanácsadást egyrészt a városok vagy vidéki kerületek ifjúsági központjai, másrésztől az önkéntes ifjúsági szervezetekkel együttműködő intézmények, mint pl. társaságok vagy alapítványok szolgáltatják. A törvény szintén rendelkezik az ifjúság védelmét szolgáló önkéntes szervezetek működésének és törvény által biztosított szolgáltatások harmóniájáról oly módon, hogy az az önkéntes ifjúsági szolgáltatások függetlenségét biztosítja.

Az ifjúsági munka tartalmazza:

- a fiatalok iskolán kívüli oktatását, mely magában foglalja az általános, politikai, társadalmi, egészségügyi, kulturális, természettudományos és technológiai oktatást;
- a sport, a játékok és a társadalmi élet terén végzett ifjúsági munkát;
- a munka, az iskola, és a család világát érintő ifjúsági munkát;
- a német és a nemzetközi munkát;
- a fiatalok vakációs és szabadidős programjai terén végzett munkát; valamint
- az ifjúsági tanácsadást.

A törvény ifjúsági munkával, szocioeducációs rendelkezésekkel és a gyermekek és fiatalok védelmét szolgáló oktatási eszközökkel foglalkozó részében található az ifjúsági munkával összefüggő rendelkezések. A törvény szocioeducációs rendelkezéseinek célja, hogy a fiatalokat segítse abban, hogy a hátrányos helyzetüket ellensúlyozni tudják az iskolai oktatás és a szakmai képzés során, valamint hogy a szakmai és társadalmi integrációban segítséget nyújtson. Eme folyamat alatt a törvény speciális elhelyezést és amennyiben szükséges, szocioeducációs támogatást biztosít.

Ügyviteli szempontból nézve a gyermek- és ifjúsági szolgáltatási törvény szövetségi, állami,

térségi és helyi szinten kerül végrehajtásra. Szövetségi szinten a Család-, Idős- és Nőügyi Szövetségi Minisztérium felelős a hatályosulásért. Ez a minisztérium készíti elő azokat a törvényalkotási folyamatokat és pénzügyi intézkedéseket, melyek megjelenítik a kormány gyermekeket és fiatalokat érintő elképzeléseit, mint pl. a Szövetségi Köztársaság Gyermek és Ifjúsági Tervét. Minden egyes törvényalkotási periódusban a szövetségi kormánynak egy jelentést kell benyújtania a *Bundestag*hoz és a *Bundesrat*hoz – a német parlament mindkét kamarájához – a fiatalok helyzetéről, törekvéseiről, valamint az ifjúsági munka, illetve az ifjúsági jóléti szolgáltatások (welfare service) eredményeiről; továbbá javaslatokkal kell hogy szolgáljon ezen erőfeszítések fokozatos fejlesztéséhez. A szövetségi államok szintjén a gyermek- és ifjúsági szolgáltatási törvény a vonatkozó ügycsoportokért felelős minisztériumokon keresztül kerül végrehajtásra, és ugyancsak ez a törvény ad keretet az állami szintű jogalkotásnak. Térségi szinten az adott állam ifjúsági irodái koordináló szerepet töltenek be, és tanácsokkal, regionális tervezéssel és képzéssel szolgálnak. Helyi szinten a kerületekben és városokban lévő ifjúsági irodák vállalják a legnagyobb felelősséget a gyermek és ifjúsági szolgáltatási törvény foganatosításáért.

A helyi ifjúsági irodák felelősek minden, az egyéni jóléti ügyekkel és a kötelező gondozással és gyámsággal összefüggő döntésekért. Más felelősségeik mellett az ifjúsági irodák például kötelesek a fiatalok számára menedéket és védelmet nyújtani, amennyiben igénylik, és részt venni a Fiatalkorú Bíróság ügyeiben. Ezenfelül a közösségi társaságok és az önkéntes ifjúsági szolgáltatási szervezetek az ifjúsági munka és az ifjúsági jóléti szolgáltatások feladatait átvehetik helyi szinten, továbbá együttműködhetnek a helyi ifjúsági irodákkal. A jogszabály által létrehozott ifjúsági szolgáltatásokat biztosító testületek felelősek a népszerűsítésért, és bizonyos szintig az önkéntes ifjúsági munka anyagi támogatásáért. Jelenleg Németországban kb. 700 ifjúsági iroda található.

Törvény a fiatalok védelméről (JuSchG)

A 2003. április 1-jén életbe lépő törvény a fiatalok védelméről (JuSchG) a fiatalok nyilvánosságbeli védelméről (JOSchG) és a fiatalok számára káros kiadványok terjesztéséről szóló (GjS) törvények ötvözéséből született.

Ez az új törvény a nyilvánosságbeli védelmet öleli át, és az alkohol- és dohánytermékek árusításának számos korlátozását is tartalmazza. Pontosabban szólva, a dohánytermékek terjesztésének általános tilalmát, úgymint cigaretta, szivar, bagó- és tubákdohány árusításának tilalmát állapítja meg a 16 éven aluli fiatalok számára. Továbbá a dohánytermékeket népszerűsítő reklámok és szponzoráció csupán 18 óra után vetíthetők a nyilvános mozikban.

A törvény szintén tiltja azt, hogy kiskorúak felügyelet nélkül időzzenek kocsmákban, szerencsejátékban vegyenek részt nyilvános játéktermekben, nyilvános diszkókba járjanak és szerencsejátékgépekkel felszerelt játéktermekbe belépjenek. A kiskorú akkor maradhat ezeken a potenciálisan káros helyeken, ha a gyermek gondozásáért vagy őrzéséért felelős ember, vagy a fiatal oktatásával megbízott személy kíséri. A törvény szerint az oktatással való megbízás megköveteli, hogy a 18 év feletti személy vagy egy időszakos, vagy egy állandó jellegű megegyezéssel rendelkezzen a gyerek vagy fiatalok gondozójával vagy gyámjával.

Emellett a törvény foglalkozik a fiatalokat a média által és a filmvetítések alkalmával érő káros hatások elleni védelemmel, a filmek, videók és videojátékok, illetve más potenciálisan veszélyt jelentő médiaformák ellenőrzésével. A törvény alapján a filmekhez hasonlóan kibocsátásuk előtt a videojátékok is igazolást kapnak arról, hogy tartalmuk mely korosztály számára elfogadható. A korosztályok ugyanazok, mint a filmek esetében. A számítógépes játékokat osztályozni lehet, mint: „korhatár nélküli”, „6 éven felülieknek”, „12 éven felülieknek”, vagy „16 éven felülieknek”. Azok a programok, amelyeket a kiskorúak számára nem megfelelőnek ítélnek, az „ifjúsági kibocsátás nélküli” címkét

kapják. Amennyiben a játék vagy a videó egy olyan gyermekhez vagy fiatalhoz kerül, aki a korkövetelményt nem teljesíti, akár 50 ezer eurót elérő bírság is kiszabható. Továbbá azok a filmek vagy játékok, amelyek nem bocsáthatók ki kiskorúak számára, nem árusíthatók vagy küldhetőek postai úton.

A törvény szintén szabályozza a veszélyesnek nyilvánított nyomtatott anyagok, videók, DVD-k és CD-ROM-ok disztribúcióját. Feljogosítja a hatóságokat arra, hogy a fiatalok számára káros tevékenységek esetén nyilvános helyeken közbeavatkozhasson. A Fiatalok számára Káros Médiakiadványok Ellenőrzését Végző Szövetségi Hivatal a tiltott kiadványok listáját tartja fenn. A listára helyezett anyag a gyermekektől és fiataloktól távol tartandó. Tilos továbbá a tiltott termékek árusítása, reklámozása. A törvény szintén szabályozza a Szövetségi Ellenőrző Hivatal jogi környezetét, valamint a szabályok megsértéséért kiszabott bírságokat.

Az új törvény továbbá bizonyos kiadványok kiskorúaknak szánt terjesztését abszolút mértékben tiltja, bár az ilyenfajta anyag tiltásához nem feltétlenül szükséges eme anyagot a listára felvenni. A következő médiatartalmak teljesen tiltottak: a háborút dicsőítő, tehát olyan média-kiadvány, amely a fiatalokban a háború iránt pozitív képzetet kelt; amely szenvedő vagy haladókló egyéneket, illetve komoly fizikai és pszichikai szenvedéseket ábrázol, amely az emberi méltóság sértéséig kiterjedő képsorokat mutat be. Tiltott továbbá kiskorúak szexorientált bemutatása is.

A fiatalok integrációját elősegítő további törvényi szabályzások: önkéntes szolgálat

Az önkéntes szolgálattal, ami a társadalmi részvétel és integráció, valamint a nem formális oktatási tapasztalat formája, Németország törvényt alkotott, hogy segítse a fiatalokat abban, hogy részt vehessenek a közhasznú társadalmi tevékenységekben, mint pl. A Nemzetközi Ifjúsági Szolgálatok (*Internationale Jugendgemeinsh-*

caftsdienste) által támogatott ökológiai év projektjeiben. Egy szövetségi törvény lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy 6–12 hónapos, főfoglalkozású tevékenységet végezzenek egy jóléti, társadalmi gondozási vagy oktatási projektben. 1993-ban függelékként kapcsolták a törvényhez, hogy a törvény hatálya az Önkéntes Ökológiai Év tevékenységeire is kiterjed. A törvény biztosítja azt, hogy szolgálatuk ideje alatt a fiatal önkéntesek továbbra is kapnak juttatásokat (családi segély vagy többlet felsőoktatási felvételi pontok), és azt, hogy a fogadó szervezet fizeti a társadalombiztosításukat. A törvény külön hangsúlyt fektet az év oktatási értékére úgy, hogy az önkénteseknek egy minimális támogatási normát állít.

Ifjúságspecifikus törvények Ausztriában

A Gyermek Jogainak Egyezménye 1992. szeptember 5-én lépett hatályba Ausztriában. Az osztrák alkotmány 9. paragrafusa alapján a CRC az osztrák jogrendszer szerves részének tekintendő. Ezért a törvényeket úgy kell megalkotni és értelmezni, hogy azok az Egyezményvel elentmondásba ne kerülhessenek. Az alábbi két törvény kifejezetten ifjúságspecifikus: az 1989-es szövetségi ifjúsági jóléti törvény (*Jugendwohlfahrtsgesetz*) és az ifjúságvédelmi törvény. Az utóbbi a 18 éves kor alatti fiatalok védelmét szabályozza. Az ifjúság meghatározása: 14 és 18 év közötti életkor.

A szövetségi ifjúsági jóléti törvény

A szövetségi ifjúságpolitikával összefüggő munkát a Környezetvédelmi, Ifjúsági és Családügyi Szövetségi Minisztérium koordinálja. Ugyanakkor Ausztria erős föderalista jellege miatt a szövetségi törvény csak a jogi kereteket adja meg, míg a 9 szövetségi állam (*Länder*) felel a részletes törvényalkotásért, valamint a gyermekek és fiatalok támogatásának foganatosításáért.

A szövetségi ifjúsági jóléti törvény tartalmazza az anyaság, csecsemő- és ifjúsági jóléti intézkedéseket, amelyek a gyermek javát szolgálják, továbbá támogatja a családokat az oktatás terén egy kiterjedt társadalmi közszolgáltatási tájékoztatóval. A törvény tartalmaz egy nondiszkriminációs elvet, amely alapján a jóléti ügynökségek mind az osztrák, mind a nem osztrák gyerekeknek segítségnyújtással tartoznak, függetlenül attól, hogy Ausztriában élnek-e, még ha ideiglenesen is, vagy csak látogatást tesznek.

A közelmúltban a szövetségi törvényt kibővítették, hogy tartalmazza az egészségügyi dolgozók azon kötelességét, hogy jelezzék a gyereket ért bántalmazást, hogy tartalmazza a közszolgálati szféra kiterjesztését (szülőképzés, alapszintű intézmények), a rokonok gondozói támogatását és az oktatási támogatást a nagykorúság elérése után. A függelék 1999. július 1-jén lépett érvénybe.

A szövetségi ifjúsági jóléti törvény létrehozta a Gyermek és Fiatalok Ombudsmana Hivatalát. 1989 és 1995 között mind a 9 szövetségi régióban létrehozásra kerültek az ombudsmani hivatalok. A hivatalok költségvetési támogatásban részesülnek. A hivatalok struktúrája, anyagi forrásai, felelősségei és funkciói régióról régióra változnak, de mindegyik független kormányzati intézmény. Az ombudsmanokat az állami kormányzat jelöli, és szövetségi ifjúsági jóléti törvény irányelvei szerint végzik működésüket. Az ombudsmanok javaslatokat tesznek a gyermekeknek, fiataloknak és szüleiknek, együttműködnek a közösségi és magán ifjúsági jóléti területen aktív intézményekkel, közreműködnek a tárgyhoz tartozó törvényjavaslatok felülvizsgálatában, és a gyermekek és fiatalok helyzetét érintő szabályozásokra tesznek javaslatot. A Fiatalok és Gyermekek Ombudsmani Állandó Bizottsága, amely az összes regionális ombudsmanból áll, azért került létrehozásra, hogy a különböző régiók tevékenységei koordinációjának és információcseréjének terepét szolgáljon. 1991-ben továbbá létrehoztak egy Szövetségi Gyermek Ombudsman. A független ombudsmanok mellett az olyan nagyobb váro-

sokban, mint például Linz és Graz, gyermekjogi biztosokat neveztek ki. A biztos munkájával kifejezetten a külföldi, mozgássérült és szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek egyenlőségére és integrációjára koncentrálnak.

Az ifjúságvédelmi törvény

Az ifjúságvédelmi törvény az olyan veszélyeket rejtegető helyzeteket tárja fel, mint pl. a nyilvános helyeken való tartózkodás, a szállodákban vagy kempingekben eltöltött éjszakák, a nyilvános színházba vagy moziba járás, a középületekben való tartózkodás, vagy dohánytermékek, illetve alkohol fogyasztása. Az ifjúságvédelmi törvény tiltja, hogy a 14 vagy esetenként akár a 16 év alatti gyermek ökölvívó vagy wrestling sporteseményen vegyen részt, vagy olyan eseményre jusson be, amely az „emberi aljasság kifejlődését segítheti a személyiségben”. Az ifjúságvédelmi törvények tiltják, hogy a gyermekek vagy fiatalok játéktermekbe léphessenek, hogy szerencsejátékban vehessenek részt, vagy hogy szerencsejátékgépekkel vagy agressziót serkentő játéktérmi gépek segítségével szórakozhassanak. A CRC monitoring bizottsága megállapította, hogy a Környezetvédelmi, Ifjúsági és Családügyi Szövetségi Minisztérium ismertető tevékenységének köszönhetően a gyermekek és a fiatalok általában tisztában vannak ezekkel a törvényekkel. Emellett a pornográfiai törvényben (*Pornographiegesetz*, 1950) szintén fellelhetőek ifjúságvédelmi rendelkezések.

Az ifjúságpolitikáért viselt felelősség és az ifjúságvédelmi törvény nagyrészt a kilenc szövetségi régió felelőssége. Ennek eredményeképpen gyakran következetlenségeket lehet találni a kilenc szövetségi régióban a fiatalok jogait illetően. Például ami az alkoholt illeti, Felső-Ausztriában 16 és 18 év között kifejezetten tiltott, míg Salzburgban a fogyasztás megengedett, amennyiben „a fiatal tudatában nem áll be módosulás”. A karintiai szövetségi régióban a fiatalok magasabb alkoholtartalmú alkoholos italokat és koktélokot fogyaszthatnak.

Habár a vonatkozó norma nem kifejezetten ifjúsági jogszabályból származik, érdemes megjegyezni, hogy a törvény a munkáltatás alapelveiről – *Arbeitsverfassungsgesetz* – előírja, hogy a legalább 5 fiatal munkatárssal rendelkező vállalatokban számukra különleges reprezentatív testületet kell létrehozni. Az ifjúsági képviselőt azért választják meg, hogy a vállalat fiatalkorú dolgozóinak gazdasági, szociális, egészségügyi és kulturális érdekeit szemmel tartsa.

Más EU-tagállamok jogi fejleményei a fiatalok közéletben való integrációjának elősegítésére

Habár nem tartoznak az ifjúságspecifikus törvények közé, a tagállamok népszerűsítének bizonyos kezdeményezéseket, hogy a fiatalok társadalomban való részvételét elősegítsék. Ilyen például a „Fiatal Hangok – Llais Ifanc”, a Walesi Parlament kezdeményezése, mely lehetővé teszi, hogy a fiatalok véleményt nyilváníthassanak, tanácsokkal szolgál számukra, hogy hol juthatnak információhoz, valamint vitáknak és beszélgetéseknek ad terepet. A helyi részvétel támogatásának érdekében a koppenhágai Osterbo kerület 16 más dán helyhatósággal egy olyan kísérleti projektben vesz részt, amely széles hatáskört adva javítani szándékozik a fiatalok tapasztalatait a demokráciáról, növelve egyúttal felelősségüket és befolyásukat. Osterbo egy olyan ifjúsági központot állított fel, amely minden 12 és 25 év közötti fiatal számára nyitva áll, és amelyet fiatalok vezetnek. Nincs a központot irányító igazgató vagy bizottság, és a tagság sem követelmény.

Az EU „Új lendület Európa Fiataljai Számára” c. fehér könyvének konzultációiban részt vevő fiatalok úgy gondolják, hogy az igazi részvétel egyik lényeges követelménye a jogi keretek léteztetése. A fiatalok szerint a jogi keretet többek közt elveket, szabályokat és/vagy kötelezettségeket állítanak fel a szavazati kor és jog tekintetében (ideértve a szavazóképes kor csökkentését is), valamint a bevándorlókra vonatkoztatott

szavazati jog és az aktív polgári képzés bevezetésének tekintetében (beleértve a szavazati kor csökkentését is). Például a Belgiumi Antwerpen jogszabályt alkotott az ifjúsági részvétellel vonatkozóan. A Társadalmi Kezdeményezések Alapja létrehozta a „Jeunesse et cite” (az ifjúság és a város) nevű projektet 1997-ben a városi fiatalság véleményének és szükségleteinek jobb figyelembevételi eszközeként. Ennek következtében egy olyan rendeletet hoztak, mely a helyhatóság összes közpolitikai döntésének fiatalokra kifejtett hatása elemzését kötelezővé tette.

Ifjúságvédelmi törvények egy konfliktus utáni (post-conflict) országban: Észak-Írország

Észak-Írország egy olyan ország, melynek lakosai (gyakran fegyveres) konfliktusok sorát élték meg. Az elmúlt három évtized erőszaka hozzájárult az északír katolikus és protestáns közösségek polarizációjához. Az 1998. ápr. 10-én aláírt Belfasti Egyezmény³⁸ a két csoport közötti békeépítés és kibékülés új korszakát nyitotta meg. Az egyezmény tartalmazza a befogadás, az egyenlőség és az emberi jogok elveit a kormányzati rendszerben. Észak-Írország elkötelezte magát, hogy megbizonyosodik a Belfasti Egyezmény alapelveinek gyermekekre és fiatalokra vonatkozó alkalmazásáról és kihasználja Észak-Írország azon lehetőségét, hogy a gyermekek és fiatalok védelmében a legjobb alkalmazások („best practices”) élvonalába helyezheti az országot. Észak-Írországban a 18 év alatti személyek számítanak fiatalnak definíció szerint. 2003-ban hozták létre a Gyermekek és Fiatalok Bizottsága nevű közhivatalt, s ugyanekortól tart a vita arról, hogy tartalmazza-e az alkotmány a gyermekek jogait. A gyermekek és fiatalok biztosának a feladata, hogy a Belfasti Egyezmény alapelveit átültesse a gyakorlatba a gyermekek és fiatalok védelme terén.³⁹ Elismervén az ifjúság társadalomba való integrációjának a jelentőségét és hogy az elmúlt három évtized előítéletei megszűnjenek, a kormányzat törvényt kezdeményezett, hogy e folyamatokat segítse.

Észak-Írország Ifjúsági Tanácsa. Az Északír Ifjúsági Tanácsot 1990 januárjában hozta létre az 1989-es Ifjúsági Szolgáltatási (Észak-Írország) Rendelet. A törvényhozás a Tanácsot arra utasítja, hogy:

- tanácsokkal szolgáljon az ifjúsági szolgáltatók kívánatos tartalmáról az oktatási miniszternek, az oktatási és könyvtári testületeknek és más testületeknek;
- támogatást biztosítson a regionális önkéntes ifjúsági szervezeteknek;
- az ifjúsági szolgáltatókon keresztül bátorítsa a közösségeken átívelő tevékenységeket;
- bátorítsa a fiatalok számára előnyös ifjúsági szolgáltatások igénybevételét;
- fejlessze az ifjúsági szervezeteken belül a fiatalokat foglalkoztató nemzetközi munkát;
- tanácsokkal szolgáljon a fő- és mellékállású fiatal munkavállalóknak;
- támogassa és bátorítsa az ifjúsági szolgáltatások forrásainak koordinációját és hatékony felhasználását.

Az Oktatási Minisztérium támogatja az Északír Ifjúsági Tanácsot és a különböző ifjúsági szervezeteket. Az 1989-es Ifjúsági Szolgáltatási (Észak-Írország) Rendelet 5. paragrafusa felhatalmazza az Oktatásügyi Minisztériumot, hogy az Északír Ifjúsági Tanácsot költségvetési ösztöndíjpenzzel lássa el. Az 1989-es Ifjúsági Szolgáltatási (Észak-Írország) Rendelet 6. paragrafusa előírja az Északír Ifjúsági Tanácsnak, hogy az Északír Állami Számvevőszék Elnökének és számvevőjének a vizsgálatok, és tanúsítványok számlakivonatát készítse elő és nyújtsa be. 2001–2002-ben a nem infrastrukturális, az ifjúsági szolgáltatások számára az Északír Ifjúsági Tanácson és az Oktatási és Könyvtári Testületen keresztül juttatott támogatások együttes összege elérte a 17 456 000 fontot. Észak-Írországban 5 Oktatási és Könyvtári Testület található, melyeknek célja az Oktatási Minisztérium tevékenységeinek a támogatása, végrehajtása. Az Oktatási és Könyvtári Testület az oktatási, könyvtári és ifjúsági szolgáltatások rendelkezéseinek helyi hatóságaként szolgál. Az Oktatási

és Könyvtári Testületet az Oktatási és Könyvtári Rendelet (1989) 37. cikkelye hatalmazza fel „az ifjúsági szervezetek tevékenységének megfelelő szükségletek biztosítására”. Az Oktatási Minisztérium Ifjúsági Szolgáltatási Részlegéhez tartozik:

- az észak-írországi ifjúsági szolgáltatásokat illető politikák fejlesztése és foganatosítása;
- az Északír Ifjúsági Tanács létrehozása;
- az elismert önkéntes ifjúsági szervezetek fővárosi támogatásának biztosítása;
- az ifjúsági dolgozók képzésének támogatása az „Észak–Dél Ifjúsági Tapasztalatsere”-program keretében.

Az Oktatási és Könyvtári Testületek támogatják az ifjúsági központokat, segítséget nyújtanak a regionális önkéntes ifjúsági szervezetek működési költségeinek rendezésében, és az ifjúsági csoportok számára tanácsokkal, támogatással és útmutatással szolgálnak. A Testületek az ifjúsági munkában dolgozó felnőttek részére képzési lehetőségeket kínál, a fiataloknak pedig olyan tárgykörökben szervez kurzusokat, mint pl. a személyiségfejlesztés, a kommunikációs képességek, vezetői képzések, a drogfogyasztással kapcsolatos felvilágosítás és a közösségi kapcsolatok.

Az északír 1998. törvény 75. paragrafus. A törvény 75. paragrafusában előírja a közhatóságok számára – az Észak-Írországra vonatkozó funkcióik kivitelezésekor – a különböző egyének és csoportok közötti esélyegyenlőség hangsúlyozásának fontosságát. Az esélyegyenlőség fenn kell hogy álljon a:

- különböző vallási felfogással rendelkező;
- különböző politikai véleménnyel bíró;
- különböző faji hovatartozású;
- különböző korcsoportú;
- különböző családi állapotú;
- különböző szexuális orientációjú személyek között; valamint a
- fogyatékos és nem fogyatékos emberek között; és az
- eltartottakkal rendelkező és nem rendelkező személyek között.

A törvény előírja a közhatóságok számára, hogy mindenhol végezzék el az egyenlőség hatásának elemzését, ahol egy javasolt intézkedési terv nagy valószínűséggel jelentős hatással lesz az esélyegyenlőség minőségére. Ezen rendelet nyomán az Oktatási Minisztérium úgy döntött, hogy az ifjúsági szolgáltatásokon keresztül, a fiatalok személyes és társadalmi fejlődésének elősegítése igényel egy olyan egyenlőségi hatásértékelést, amit az Oktatási Minisztérium az Északír Ifjúsági Tanáccsal és az öt Oktatási és Könyvtári Testülettel együttesen végez el.

Az említettek mellett számos szervezet⁴⁰ működik együtt különböző kormányzati testületekkel, hogy ösztönözze a fiatalokat arra, hogy látókörüket szélesítsék a szintén közösségi elmentéket tapasztaló országokba való utazással. Ez lehetővé teszi, hogy a fiatalok első kézből tapasztalják meg, hogyan tanulnak meg egymással élni a különböző hátterű közösségek.

Észak-Írország átalakulása egy konfliktus utáni országból egy mindenkit befogadó demokráciává illusztrálja a különböző eszközöket, amelyeket az országok alkalmazhatnak annak érdekében, hogy az ifjúságpolitika hatékonyan szolgálja a társadalmi kohézió létrejöttét. Észak-Írország olyan törvény alapján felállított testületek által támogatott mechanizmusokat hozott létre, melyek a fiatalok egymás iránti megértését és integrációját támogatják. Mint azt bemutattuk, az Oktatási Minisztérium, a törvény alapján nyújtott ifjúsági szolgáltatások és az Oktatási és Könyvtári Testület azok, amelyek az említett mechanizmusokat támogatják, és amelyek a különböző kormányzati és önkéntes testületekkel együttműködnek. Azáltal, hogy léteznek a vonatkozó törvényben meghatározott mechanizmusok; és az Oktatási Minisztérium által működtetett, fiatal dolgozókat képző programok, van létéményese az észak-írországi fiatalok társadalmi integrációjának. Az Északír Ifjúsági Tanács és az Oktatási Minisztérium közötti intézményes kapcsolatnak köszönhetően biztosított az, hogy az ifjúságpolitika közvetlen kormányzati betekintéssel és támogatással rendelkezik.

Ír Köztársaság: törvény az ifjúsági munkáról

Definíció szerint Írországban a 25 év alattiakat tekintik az ifjúsági korosztályba tartozónak. Ők a népesség 41%-át teszik ki, ami jóval magasabb, mint a 25%-os EU-átlag. Az alábbi tárgyalás Írország ifjúsági munkáról szóló törvénnyel létrehozott programját fogja röviden bemutatni, mely a fiatalok társadalomba való integrációjának módszereként az oktatás alternatív formáit támogatja. Az ifjúsági munka egy olyan tervezett oktatási program, melynek célja a fiatalok önkéntes részvételükön keresztül történő személyi és társadalmi fejlődésének segítése és fokozása. Az ifjúsági munka tartalma valamely formális (a nemzeti oktatási rendszerbe illeszkedő) vagy egyéb szakmai oktatás és/vagy képzés, és azt elsősorban a kormány Oktatási és Tudományügyi Minisztériumának támogatását élvező önkéntes szervezetek végzik.

Az Oktatási és Tudományügyi Minisztérium ifjúsági részlege foglalkozik Írország fiataljainak nem formális oktatásával, valamint anyagi és egyéb jellegű támogatást nyújt azoknak, akik az ifjúsági munkaprogramokban és szolgáltatásokban részt vesznek. A törvény az ifjúsági munkáról, melyet 2001 decemberében vizsgáltak felül, az 1997-es eredeti törvényi rendelkezéseket váltotta fel. A jelenlegi jogszabály az Oktatási és Tudományügyi Minisztérium által nemzeti, regionális és helyi szinteken biztosít az ifjúsági munkaprogramok és szolgáltatások programjainak jogi keretet.⁴¹ A törvény többek között biztosítja az anyagi források rendelkezésre állását, a helyi önkéntes ifjúsági tanácsok létrehozását és a Nemzeti Ifjúsági Munka Tanácsadói Bizottságának létrehozását. Ezen bizottság fő funkciója az, hogy az ifjúsági miniszternek az ifjúsági munkára vonatkozó intézkedések tekintetében javaslatokat tegyen. A törvény előírja, hogy a bizottság tagjainak 50%-a az Ír Nemzeti Ifjúsági Tanácson keresztül önkéntes ifjúsági szervezetek képviselőiből, míg a maradék 50%-a az adott kormányzati minisztériumból vagy ügynökségek képviselőiből áll.

Az ifjúsági miniszter 2003-ban az ifjúsági munka törvénye jogi keretein belül indította útjára a 2003–2007 terjedő időszakra vonatkozó Nemzeti Ifjúsági Munka Fejlesztési Tervet (NYWDP). Az NYWDP foganatosítása becslések szerint 37 millió euróba fog kerülni. A terv az írországi ifjúsági munka fejlesztése első öt éves időszakának stratégiáját tűzi ki a helyi és országos szinteken. Az NYWDP tartalmazza:

- az Ifjúsági Munka Fejlesztési Intézetének létrehozását, melynek feladata az ifjúsági munka legjobb alkalmazásának kutatása és irányvonalainak fejlesztése, valamint az ifjúsági szervezeteknek nyújtott segítség, ugyanezen tervek foganatosítása céljából; végül a NYWDP lényegi rendelkezései végrehajtásának felügyelete és ellenőrzése;
- a Támogatásellenőrző Testület megalakítását;
- az ifjúsági munka képzésének Érvényesítő Testületének létrehozását; és
- a helyi ifjúsági klubok támogatásának kiterjesztését.

A helyi és regionális szintű ifjúsági munkát illetően a törvény rendelkezik a Szakmai Oktatási Bizottság (VEC) felállításáról, mely biztosítja az ifjúsági munka szabályozását az adott régióban vagy településen. A VEC-ek különösen a 10 és 21 év közötti, gazdasági hátrányokkal rendelkező fiatalok igényeit veszik figyelembe. Ezek a szakmai oktatási bizottságok felelősek többek közt az ifjúsági munka hároméves fejlesztési tervéért az adott területen, és azért, hogy ott helyi önkéntes ifjúsági tanácsokat hozzanak létre. A VEC-ek a Nemzeti Ifjúsági Munka Tanácsadói Bizottságával szorosan együttműködnek, ideértve költségvetésük előkészítését is.

Írország az ifjúsági munka törvényének köszönhetően szolgál legjobb alkalmazási példával („best practice”) a nem formális oktatás integrációja területén. Az északír ifjúságpolitikai keret példával szolgálhat más országok számára, ahol a cél a történelmi konfliktusban lévő társadalmi csoportokból származó fiatalok békés kapcsolatainak segítségével kialakított fejlett társadalmi kohézió.

Ifjúsági törvények, NGO-k és kormányzati struktúrák az EU8 országaiban

Az EU8-országok jelentős tapasztalati tudást halmoztak fel azon gazdasági és társadalmi átalakulásnak köszönhetően, melyen az elmúlt másfél évtized alatt átestek: egy szigorúan ellenőrzött és központilag tervezett gazdasági rendszerből a szabad piacgazdaságba, illetve egy diktatórikus politikai rendszerből egy többpárti demokráciába. Ezen országok politikai, kormányzati, társadalmi és gazdasági struktúrái jelenleg azt a tapasztalatot tükrözik, miképp próbáltak az egyes országok új és kreatív rendszereket kiépíteni, hogy ezzel a társadalmi fejlődést megalapozzák.

Az ifjúságpolitika egy olyan terület, ahol rengeteg gyakorlat és tapasztalat gyűlt össze a régióban az átmenet során és az átmenetet követő időszak alatt. Eme fejezet kísérletet tesz a közép-kelet-európai, az átmenet után létező, kor-

mányzati és nem kormányzati ifjúsági struktúrák gyakorlatába betekintést nyújtani.

Az európai ifjúságpolitika tapasztalatai megerősítik azt, hogy egy sikeres nemzeti ifjúságpolitika nem képzelhető el, ha nincs a nemzeti törvényhozásban az ifjúságpolitikai kérdések számára megfelelő „tárgyalási terep”. Bulgária, a Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia mind rendelkeznek az ifjúsági ügyekért felelős parlamenti bizottsággal amellet, hogy ezen országok rendelkeznek a végrehajtói ágazat olyan csúcsszervével (tipikusan minisztériummal) is, amelynek felelősségi köre más ügyek mellett tartalmazza az ifjúsági ügyeket is.

Nem kormányzati ifjúsági struktúrák az EU8 országaiban

A posztkommunista átmeneten átesett országok nem kormányzati ifjúsági szektorának ere-

2. táblázat. Az EU8+2 (Románia és Bulgária) néhány országának parlamenti és kormányzati ifjúsági struktúráinak összefoglalása

Ország	Kormányzati csúcsszerv	Parlamenti bizottság
Bulgária	Ifjúsági és Sportügyi Állami Ügynökség	Ifjúsági, Gyermek- és Sportbizottság
Cseh Köztársaság	Oktatási, Ifjúsági és Sportminisztérium	I. Oktatási, Tudományügyi, Kulturális, Ifjúsági és Sportbizottság (Ifjúsági Albizottság) – Alsóház II. Oktatási, Tudományügyi, Kulturális, Emberi Jogi és Petíciós Bizottság – Szenátus
Észtország	Oktatási Minisztérium	Kulturális Ügyek Bizottsága
Magyarország	Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztérium ⁴²	Ifjúsági és Sportbizottság (Ifjúsági Albizottság)
Litvánia	Ifjúsági Ügyek Állami Tanácsa – Munka- és Szociális védelem Minisztériuma	Ifjúsági és Sportügyek Bizottsága
Románia	Oktatási és Kutatásügyi minisztérium	I. Oktatási, Tudományügyi, Ifjúsági és Sportbizottság – Alsóház II. Egészségügyi, Ökológiai, Ifjúsági és Sportbizottság – Szenátus
Szlovákia	Oktatási Minisztérium	Oktatási, Tudományügyi, Ifjúsági és Sportbizottság
Szlovénia	Oktatási, Tudományügyi és Sportminisztérium	Kulturális, Tudományügyi, Oktatási, Ifjúsági és Sportbizottság

jét nehéz összevetni olyan országokéval, ahol a nem kormányzati szektor mély gyökerekkel bír a civil társadalomban. A központilag tervező rezsimiek, melyek az EU8-ban, Bulgáriában és Romániában voltak hatalmon, gyakorlatilag a független civil szektort nemlétezővé tették, és csak a kormányzat által ellenőrzött „civil” szervezeti struktúrák működése volt lehetséges. Ennek következményeként ezekben az országokban a régi rezsim bukásakor csak korlátozott mértékű civil vagy önkéntes társadalmi tevékenység létezett, az emberek tudatában pedig a társadalmi kihívások kezelésének a lehetősége szinte kizárólag a kormányzatnál voltak meg.

A politikai átalakulás kezdeti sikerei között szerepelnek a szabad gyülekezés és egyesülés jogi keretei, de a létrejövő szervezetek első hulláma inkább politikai motivációval, mintsem az önkéntességen és a köz szolgálatán alapuló motivációval rendelkezett. Ezért a közép-kelet-európai társadalmi fejlődés bizonyos területei úgy jellemezhetők, hogy vannak jogilag NGO-ként bejegyzett szervezetek, melyek látszólag tagjaiknak vagy hátrányos helyzetű társadalmi csoportoknak nyújtanak szolgáltatásokat, de valós szolgáltatási kínálat helyett inkább politikai érdekeket képviselnek. Ezek a politikai szatelitszervezetek azért „bújnak NGO-börbe”, hogy a szövetséges politikai erő kommunikációs lehetőségeit bővítsék, illetve hogy az aktuális kormánynak kedvező vagy kedvezőtlen tárgyalópartnerként tűnjenek fel, és hogy – más célok mellett – társadalmilag elismert szervezeti kereteket hozzanak létre a politikai kampányok pénzforrásainak megteremtéséhez.

Ez a jelenség magyarázza meg, hogy az EU8, Románia és Bulgária ifjúsági NGO-inak megléte miért nem jelenti feltétlenül ugyanazt az élettel teli önkéntes szektort, amely az EU régebbi tagállamaira jellemző. A politikai szféra erős jelenléte azokban a szervezetekben, amelyeknek a jogi háttérét az önkéntes szektorra tervezték, korlátozza az ifjúsági NGO szektor nemzetközi összehasonlíthatóságát.

Magyarország jó példával szolgálhat arra, hogy a kormányzat miképp ad prioritást az ifjúságnak, ugyanakkor úgy tűnik, az ifjúsági

NGO-k annyira megosztottak, hogy a nem kormányzati területen csak korlátozott nemzeti szintű együttműködés létezhet. Számos NGO-t azzal az egyedüli céllal hoznak létre, hogy egy szövetséges politikai szervezet érdekeit képviselje, vagy hogy a vonatkozó NGO szolgáltatási területen (pl. ifjúsági szektor) pártszatelitként vagy politikai bázisként működjön. Ez a jelenség az átalakuláson áteső társadalmak „túlpolitikizált” helyzetéből adódik.

A nem kormányzati ifjúsági szektoron belüli jó együttműködés egy lehetséges mércéje az, ha egy országban létezik nemzeti ifjúsági tanács, és azt az Európai Ifjúsági Fórum (EYF) felveszi tagjai közé. Jelenleg Bulgária, a Cseh Köztársaság, Észtország és Lengyelország nem rendelkezik az EYF által elismert nemzeti ifjúsági tanáccsal, bár Lengyelország nemzeti ifjúsági tanácsa már folyamodott a tagsági viszonyért. Magyarország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia nemzeti ifjúsági tanácsai tagjai az EYF-nek. Az alábbi felsorolás példákkel szolgál a kormányzati szervek döntéshozói folyamataiban való ifjúsági részvételre és a kormányzati szervek, valamint az ifjúsági NGO-k közötti együttműködési struktúrák módozataira az EU8 országaiban:

- Cseh Köztársaság: az ifjúsági NGO-k részt vesznek az Ifjúsági Kamarában, az Oktatási, Ifjúsági és Sportminisztérium tanácsadó testületében;
- Magyarország: ifjúsági részvétel a Nemzeti Gyermekek- és Ifjúsági Alapprogram Tanácsában és a regionális ifjúsági tanácsok döntéshozó testületeiben, részvétel az Ifjúsági és Sportminiszter tanácsadó testületében, a Nemzetközi Programok Tanácsában;⁴³
- Lettország: nemzeti és regionális szintű konzultációk a nemzeti ifjúsági tanáccsal és a regionális ifjúsági tanácsokkal,
- Litvánia: kormányzati-NGO közös döntéshozatal és együttes irányítás az Ifjúsági Ügyek Állami Tanácsában, a fő nemzeti ifjúságpolitikai intézményen belül;
- Szlovákia: az oktatási miniszter együttműködik a Szlovák Ifjúsági Tanáccsal.

Litvánia adja az egyik legjobb gyakorlati példát egy hatékony együttes irányítási és döntéshozói struktúrára az EU-ban. Litvánia esete azért is egyedülálló, mert a nemzeti parlament jelentős szerepet játszik a nemzeti ifjúságpolitika kereteinek meghatározásában. A litván parlament 1996-ban elfogadta a „nemzeti ifjúságpolitikai koncepciót”, és ennek Ifjúsági és Sportügyi Bizottsága annak végrehajtását rendszeresen ellenőrzi. Litvánia együttes (comanagement) ifjúságpolitikai irányítási struktúrájának keretei mind a nemzeti, mind a regionális szinten jól meghatározottak. Pontosabban szólva, az NGO-k a litván állami ifjúságpolitikában immanens szerepet játszanak, az állami ifjúságpolitika minden folyó ügyében részei a döntéshozatalnak.

Az Ifjúsági Ügyek Állami Tanácsa a nemzeti ifjúságpolitika elsődleges végrehajtó és döntéshozó szerve. Tagjainak 50%-a az érintett minisztériumokat képviselik. A másik 50% pedig a Litván Ifjúsági Szervezetek Tanácsa (LIJOT), az ifjúsági NGO-k gyűjtőszervezete által választott képviselőkből áll. A Tanács elnöke a Társadalmi és Munkaügyi Minisztérium képviselője, míg az alelnök egy NGO-képviselő. Érdemes megjegyezni, hogy a szociális és munkaügyi miniszter Litvániában gyakorlatilag az ifjúsági miniszter szerepét is betölti. Mivel a Tanács kormányzati intézményként működik, van egy Titkársága, mely a Tanács által hozott döntések végrehajtását intézi. Az Ifjúsági Ügyek Állami Tanácsa számos specializált bizottsággal rendelkezik, melyek szintén az együttes irányítási és döntéshozatali elvek alapján működnek.

A Tanács támogatást nyújt az ifjúsági projektek számára, támogatja az ifjúsági NGO-kat, irányelveket állít fel az ifjúságpolitikára vonatkozóan, szervezi a minisztériumok közötti koordinációt, részt vesz az ifjúsággal összefüggő nemzetközi kapcsolatokban, és javaslatokat tesz a törvényalkotásra az ifjúsági ügyek terén. A legutóbbi kezdeményezések között szerepel az ifjúsági munka intézetének a felállítása, és az ifjúsági szolgáltató NGO-k versenyeztetés alapján történő kiválasztása az ifjúsági szolgáltató-

sok ellátására, hogy a kormányzat által biztosított ifjúsági pénzeszközök elszámolhatóságát javítsa.⁴⁴ A kormány és az NGO-szektor közötti együttműködés hasonló struktúrájú a regionális szinten is.

Ifjúsági jogi keretek az EU8 országaiban

Az átfogó ifjúsági törvényalkotás ötlete az ifjúsági NGO-k képviselői közt az átmenet éveitől vált népszerűvé. Mind a civil társadalom gyenge alapjai, mind a túlpolitizált ifjúsági NGO-vezetők ambíciói igényelték a törvényalkotást. Ugyanakkor egyik EU8-ország sem rendelkezik egy átfogó ifjúsági törvénnyel, amely az ifjúsági szektor tevékenységei mögött álló fő szabályzórendszerként működik. Még nem került megalkotásra egy jól meghatározott komprehenzív ifjúsági törvény ezekben az országokban. Az egyetlen sikeres előremenetel a régió ifjúsági törvényalkotása terén a szlovén minimalista megközelítés, ahol az ifjúsági tanácsról szóló törvény biztosítja az ifjúsági NGO-k és a kormányzati szervek együttműködésének jogi kereteit. Azonban a strukturális szabályokon túl a törvény nem tartalmaz ifjúságpolitikai kérdésköröket. Magyarország még mindig küzd ifjúságpolitikai törvényének megalkotásával. Az ifjúsági NGO-szektor még az 1990-es évek elején azt követelte, hogy az akkor hatályban lévő ifjúsági törvényt helyezték hatályon kívül, mivel annak rendelkezései monopolista pozíciót és különleges jogokat biztosítottak a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. Azóta számos átfogó törvényjavaslat született, de egyik sem jutott el az elfogadásig. A legutóbbi verzió megtárgyalását a magyar parlament 2004 őszére tűzte ki. Litvániában jelenleg egy törvényjavaslatot tárgyalnak, mely az ifjúságpolitika végrehajtását hivatott törvényi szinten szabályozni. Észtország is az ifjúsági szervezetek együttműködésének jogi keretét adó törvény megalkotásának a folyamatában van, mely az ifjúsági NGO-k és a kormányzati szervek közötti kapcsolatokat fogja meghatározni.

Ifjúsági jogi fejlemények Moldovában

Moldova az EU8 országaihoz hasonló átmeneti tapasztalatokkal rendelkezik. Jelen fejezet ezeket a tapasztalatokat és a nemzeti ifjúságpolitika foganatosításával összefüggő kihívásokat fogja kiemelni.

Ami a posztkommunista országokat illeti, az ifjúság-specifikus törvényalkotás Közép-Kelet-Európában túlságosan is nagy kihívásnak bizonyult az állam és a civil társadalom közötti viszony miatt. Azokban az országokban, ahol az ifjúsági szervezetek a civil társadalomban, és nem az állampárti struktúrákban gyökereznek, az állam szerepét jól meghatározott elvek determinálják. Az állam kontra ifjúság szerepét meghatározó jogi aspektusok jól meghatározottak az erős demokratikus orientációval rendelkező országokban, amelyek kifejezik az idősebb és fiatalabb generációk közötti társadalmi szolidaritás elvét. Általánosan elfogadott az állam társadalmi vagy civil folyamatokba való befolyásának, vagy beavatkozásának az elve. A marxista-leninista társadalmi paradigmában az ifjúság koncepciója egy homogén társadalmi struktúrából építkezik, melyben az egyedi feladatok szerepe helyett a társadalmi osztálystruktúra dominál. A piacgazdasággá alakuló rendszer eredményeképpen a fiatalság fogalma is változik, a szocialista társadalmi struktúra homogén csoportjából életük bizonyos pontján lévő egyének társadalmi csoportosulásává válik. Emellett a piacgazdaság feltételei melletti individualizációs folyamat következményeképpen az ifjúság új szükségletei is felszínre kerültek.

Ezért egy olyan jogi alap, amely a „fiatalság” fogalmát elismeri, valamint az ifjúság részvételét támogatja, illetve az ifjúsági jogokat népszerűsíti, ezekben az országokban hatalmas jelentőséggel bír, sokkal nagyobb, mint a nyugati országokban, hiszen ott a polgári társadalomban gyökerező demokratikus struktúrák tekintetében erősebb hagyományok uralkodnak. Az ifjúsági törvényalkotásnak a nemzeti ifjúságpolitika számos követelményének kell hogy megfeleljen. Mindenekelőtt az ilyen törvényal-

kotásnak el kellene ismernie a fiatalok és az ifjúsági NGO-k politikai döntéshozatalban betöltött szerepét, valamint e közös szerepet a kormányzati döntéshozatal szempontjából is hatékonyan működővé kell tenni. Úgy tűnik, a kommunista rendszertől megszabadult országok (ideértve a volt jugoszláv tagállamokat is) olyan fejlettségi szintre értek, hogy az lehetővé teszi az ifjúság-specifikus törvények bevezetését és kiterjesztését. Horvátország az ifjúsági tanácsról szóló törvényének megalkotási folyamatában tart, mely városi és települési ifjúsági tanácsok létrehozását tervezi. Moldova parlamentje az ifjúsági törvényt 1999 áprilisában fogadta el.

A moldovai ifjúsági törvény az ifjúságot 16 és 30 év közötti korosztályként határozza meg, és többek között kialakítja a helyi önkormányzatok együttműködését az ifjúsági szervezetekkel; deklarálja a polgári és politikai jogok egyenlőségét; a társadalmi szolgáltatásokhoz való szabad hozzáférést; az oktatás, a szellemi és testi fejlődés, az egészségvédelem, a szakmai képzés, a munkavállalás és a lakhatás területén garantált jogokat; valamint biztosítja a fiatalok részvételét az őket érintő politikai és fejlesztési programokban. Ugyanakkor a törvény nincs teljes mértékben végrehajtva. A fentiekén túl az 1997-ben elfogadott NGO-törvény szabályozza Moldovában az ifjúsági NGO-k működését.⁴⁵ E törvények hatályba lépése ellenére sem részesülhetnek az NGO-k a kívánatos pénzügyi támogatásban a parlament tevékenysége miatt. A közelmúltban a parlament kommunista többsége egy olyan törvény elfogadását kezdeményezte, amelynek alapján a Gazdasági Minisztérium megadóztathatna minden nemzetközi segélyt, amelyet az NGO-k kapnak. A fiatalokat érintő törvények között említést érdemel még az oktatási és kulturális törvény.

Az Oktatási és Tudományügyi Minisztériumon belül lévő ifjúsági részleggen keresztül a parlamenti bizottság szorosán együttműködik a Moldovai Nemzeti Ifjúsági Tanáccsal és más ifjúsági NGO-kal, egyszersmind folyamatban van egy Nemzeti Ifjúsági Akcióterv megalkotása is. A kormány a Nemzeti Szegénységellenes

és Növekedési Stratégiájában 2004–2006-ra egy együttműködési tervet hozott létre a Világbank segítségével, a Moldovai Ifjúsági Befogadási, Tanulási és Innovációs Hitel Projektet. Ugyanakkor azonban az EYF egy a közelmúltban tett tanulmányút nyomán megjegyezte, hogy a Moldovai Nemzeti Ifjúsági Tanácsnak nem sikerült a parlamenti bizottsággal megfelelő együttműködést kiépíteni, mivel a parlamenti többség inkább saját ifjúsági szervezete irányába, a Komszomol részére igyekszik juttatni a forrásokat, amely szervezet strukturális és ideológiai értelemben megegyezik azzal a régi szervezettel, amely az egész Szovjetunió területén jelen volt.⁴⁶ A kormányzati beavatkozás az ifjúsági NGO-k demokratikus fejlődési folyamatába így érhető tetten.

Az EYF-látogatás feltárja továbbá az NGO-k megosztottságát, amely a demokratikus Európapárti és a kormányzó kommunistákat támogató NGO-k közötti éles elkülönülést jelenti. „Ez a megosztás a hatalmon lévő párt hároméves cenzori és zaklató kampányának eredménye azok ellen, akik ideológiai nézőpontjukat nem támogatják. [...] Sok iskolában az új úttörőszervezetek és Komszomol szervezetek azért alakultak, hogy a független ifjúsági NGO-k fejlődését gátolják.”⁴⁷ Habár úgy néz ki, hogy a korlátozott anyagi lehetőségek és az igazi állami támogatás hiánya miatt nehéz NGO-kat működtetni az országban, mégis a Moldovai Nemzeti Ifjúsági Tanács (CNTM) fejleszteni tűnik potenciálját, tagszervezetei ugyanis az egységes CNTM-et tekintik a mindennemű ifjúsági munka és ifjúságpolitika előfeltételének Moldovában. Egy másik jelentős ügy a Nemzeti Ifjúsági Akcióterv teljes foganatosításához szükséges anyagi források hiánya.

Az ország instabilitása, illetve az újonnan független ország különböző pártjainak és ideológiáinak politikai vitái erősen befolyásolják az ifjúsági NGO-k életét. Ugyanakkor az EYF a CNTM és tagszervezeteinek látható fejlődését észlelte eme ingadozó szituációban. Az állami anyagi támogatás hiánya és az elérhető nemzetközi támogatás kicsi volta ellenére az ifjúsági

NGO-k fontos tényezők az ifjúságpolitika fejlődési folyamatában. Mindenekelőtt Moldova gazdasági és politikai reformjainak társadalmi következményei az ifjúságot a nemzetközi és moldovai döntéshozók figyelmének fókuszába hozta, és ez elindította az ifjúságpolitika fejlődési folyamatát. Az NGO-k többsége elismeri a CNTM-et mint reprezentatív platformot, valamint azt, hogy a CNTM képes volt regionális és országos szinten is a helyi ifjúsági szervezeteket megerősíteni. Megjegyzendő, hogy a CNTM lényeges szerepet játszott az ország újraintegrálásában úgy, hogy a Transnistria⁴⁸ régió ifjúsági NGO-ja irányában befogadó politikát alkalmazott. (A Transnistria régió egy potenciálisan instabil, a Chisinaui és Tiraspol – a szeparatista Transnistria régiójának fővárosa – közötti feszültséggel jellemezhető régió.) Az EYF arra ösztönzi tagszervezeteit, hogy fokozzák a CNTM-mel és a más közép- és dél-európai ifjúsági szervezetekkel való együttműködést.

Összegzés – következtetések

„A probléma, vagy a megoldás része vagy?”
– ismeretlen szerző

Egyre növekvő felismerés az, hogy sérülékeny társadalmi pozíciójuk ellenére a fiatal generációk elsősorban nem társadalmi problémák okozói. Sokkal inkább elmondható az, hogy a fiatal generációk potenciálisan a társadalmi fejlődés erőforrásai. Ez világszerte látható abból, hogy az ifjúságpolitika a nemzeti közpolitikai portfóliók fontos részévé lép elő. Ugyanakkor az olyan hagyományos politikai területekkel ellentétben, mint amilyen pl. az oktatás, az egészségügy, a környezetvédelem stb., az ifjúságpolitika nem hagyományos politikai terület. Az előbbi közpolitikai területek világosan meghatározottak, és ezért ezeken a közpolitikai területeken az országokon átívelő különbségek igen korlátozottak. Ezzel szemben e tanulmány az ifjúságpolitika területeinek nagyfokú változatoságát mutatja be.

Az országok az ifjúságpolitikájukat különböző módokon definiálják, ennek következményeként az egyes nemzeti ifjúságpolitikák tartalma rengeteg aspektusban különbözik egymástól. Ezért aztán különösen is lényeges, hogy az ifjúságpolitika tartalmát a sajátos társadalmi-gazdasági körülményekhez szabják az egyes országokban. Másrészt viszont, az ifjúságpolitika amorf jellegéből adódóan, más közpolitikai területektől eltérően, az országokon átívelő összehasonlítások és viszonyító tanulmányok elvégzése igen nehéz. Egy másik jellemző nehézség az ifjúságpolitikák más közpolitikai területekkel való összevetése folyamatában a homogén intézményi struktúrák hiánya. Nemcsak az ifjúságpolitikában részt vevő kormányzati és nem kormányzati szervezetek változatosak, hanem a végrehajtásban részt vállaló intézmények is különböznek.

Ez az elemzés az ifjúságpolitika két megkülönböztetett területére koncentrálna: az ifjúsági törvényalkotásra és az ifjúságpolitika szervezeti rendszerére. A különböző országokban nincs az ifjúsági törvényhozásnak standard tartalma. A tanulmány aláhúzza azt a trendet, amely a fiatalokat saját jogaik letéteményeseinek tekinti. Bemutatja, hogy a specifikus ifjúsági törvények az ifjúság társadalomba való integrációjának jól működő formájaként szolgálnak. Bizonyos országok – mint pl. Írország – egy specifikus ifjúsági munkáról szóló törvényt vezettek be, míg egy másik például szolgáltató ország, Németország, egy sokkal általánosabb a gyermek és ifjúsági szolgáltatásokról szóló törvényt alkotott meg, amely pl. az ifjúsági ügyekkel kapcsolatos fő végrehajtási felelősséget a szövetségi államoknál hagyja.

Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy az EU8 országai esetében, az EU régebbi tagállamaihoz hasonlóan, az ifjúságra vonatkozó önálló komprehenzív törvényalkotás hiánya nem feltétlenül jelenti azt, hogy bizonyos ifjúságpolitikai kérdések nem rendelkeznek megfelelő jogi alappal. Ezekben az esetekben az ifjúságra vonatkozó jogi rendelkezések számos ágazati törvényben találhatóak meg, ahelyett,

hogy egyetlen átfogó ifjúsági törvény létezne. Ugyanakkor hangsúlyozottan javallott az ifjúságra vonatkozó törvények megalkotása olyan országokban, ahol a civil társadalom fejlődését kulturális és történelmi okok korlátozzák (lásd a volt kommunista országok és Moldova elemzését), mivel ezen komplex ifjúsági törvények elismerik a fiatalok és az ifjúsági NGO-k szerepét a közpolitikai döntéshozatalban, és elősegítik a legitim ifjúsági NGO-k fejlődését.

További említést érdemel a felismerés, hogy olyan országokban, amelyek kevés tapasztalattal rendelkeznek a hatékony szervezeti szabályok és struktúrák terén, és amelyek nem kormányzati szektora nem rendelkezik erős hagyományokkal, ajánlott egy specifikus jogi keretet létrehozni a nemzeti, regionális és helyi ifjúsági tanácsok szervezetének kialakítása, valamint azoknak a kormányzati szervekkel való együttműködésük szabályozása végett. Az effajta, a kormányzati szervek és az NGO-szektor közötti viszonyt szabályozó jogi keret különálló törvényként való megalkotására a szlovén nemzeti és regionális ifjúsági tanácsokról szóló törvény ad jó példát.

Ez a tanulmány azt is javasolja, hogy a hatékony országos szintű ifjúságpolitikai erőfeszítések egy, a legmagasabb szinten lévő, felelős kormányzati intézményt (tipikus esetben minisztériumi szintet) igényelnek, amely az ifjúságpolitikáért, mint önálló közpolitikai területért felel, és amely nem egy másik közpolitikai ágazat „alárendelt alágazata”. Az ifjúsági ügyekért felelős kormányzati szervnek (minisztériumnak) hatékony koordinációs mechanizmusokat kell működtetnie az ifjúsági szektor nemzeti esernyőszerzetével (vagyis a nemzeti ifjúsági tanáccsal) és a különböző (nem feltétlenül az ifjúsági minisztérium felügyelete alatt álló) kormányzati ügynökségekkel egy integratív ifjúságpolitikai gyakorlat kialakítása érdekében. Az ifjúság területén a kormányzat és az NGO-k közötti hatékony koordináló mechanizmusok építenek az együttes irányítási (co-management) elvre, vagyis arra, hogy a közpolitikai és az elosztási döntéseket a kormányzat és

az ifjúsági NGO-k képviselői közösen hozzák meg. Az együttes irányítási és döntéshozói elv összhangban van a Világbanknak az ifjúságpolitikát „felvértező” („empowerment”) ifjúságpolitikaként meghatározó hozzáállásával.

A tanulmányban szereplő példák azt sugallják, hogy az ifjúságpolitika a társadalmi kohézióban (Nyugat-Európa), a történelmi konfliktusok megoldásában (Észak-Írország) és a társadalmi, illetve gazdasági változások hatékonyra tételében (EU8) jelentős szerepet játszik. E tanulmány szerzői további kutatást javasolnak két másik területen: a nemzeti ifjúságpolitikák tartalmát illetően és a nemzeti ifjúságpolitikák mérésére/mérhetőségére vonatkozóan. Igenis van mód azon módszerek fejlesztésére, amelyek által az egyes nemzeti ifjúságpolitikák minőségét értékelni lehet ezen az igen heterogén közpolitikai terepen. A Világbank mennyiségi közpolitika-értékelési erőfeszítései, ideértve a „felvértezés szintjének mérésére („empowerment measurement”) vonatkozó eredményeket, valamint az Európa Tanács szakértői által kidolgozott Nemzeti Ifjúságpolitikai Indikátorok jó alappal szolgálnak az ilyen jövőbeni kutatáshoz.

Függelék

Az Európa Tanács ifjúságpolitikai indikátorai

Az erős támogató jogi keret mellett, az Európa Tanács által lefektetett nemzeti ifjúságpolitikai indikátorok a következő fontos szempontokat emelik ki a nemzeti ifjúságpolitikák minőségi követelményei közül:

- *Nem formális oktatás:* a formális oktatás mint a fiatalok egy fontos, élethosszig tartó tanulási folyamatának elismerése mellett szükség van a nem formális oktatás támogatására is.
- *Ifjúsági képzések:* a kormányzatnak támogatnia szükséges az ifjúsági szektor képzőinek fejlesztését, akik a különböző kérdésköröket illető tudatosításban hatványozott szerephez juthatnak, illetve ezáltal erőteljesebben támogatni kellene a nem kormányzati szervezetek

szerves fejlődését. A nem kormányzati szektor hatékonyabb szerkezetéhez vezető úton a megérkezés előfeltétele egy tudatos képzéspolitikára.

- *Ifjúsági költségvetés:* szükséges az ifjúsági NGO-k fejlesztésére illetve az ifjúsági NGO-szektor által végzett tevékenységek támogatására szánt költségvetési források megléte.
- *Ifjúsági információpolitika:* egy ifjúsági információpolitika célja az, hogy informálja a fiatalokat a különböző, számukra rendelkezésre álló lehetőségekről, és hogy informálja őket, mit tesz a kormány az ifjúságpolitika területén stb.
- *Többszintű politika:* egy nemzeti ifjúságpolitika feladata az elvégzendő intézkedések felvázolása, illetve nemcsak az országos szintű, hanem a kormányzati adminisztráció minden szintjén foganatosítandó közpolitikák keretbe foglalása. Egy nemzeti ifjúságpolitika nem válhat valóra, ha nem szentelnek figyelmet arra, hogy mit kell tenni a helyi szinten, és ha a helyi kormányzati hatóságok nem segítenek aktívan.
- *Ifjúságkutatás:* léteznie kell egy ifjúságkutatási bázisnak, hogy a fiatalok helyzetére vonatkozó tudást és adatokat gyűjteni lehessen, és amely elemzi képes, hogy az ifjúság területén mely közpolitikai intézkedések működnek, és melyek nem; illetve amelyik képes felmérni, hogy az ifjúsági NGO-k milyen szerepet játszanak az ifjúsági részvétel támogatásában.
- *Részvétel*
- *Minisztériumok közötti együttműködés:* egy dinamikus és átfogó ifjúságpolitika képes kell hogy legyen megcélozni a társadalom minden területén létező fiatalok különböző szükségleteit. Egy szektorokon átívelő megközelítésre van szükség az ifjúságpolitika kialakításának folyamatában, ami azt jelenti, hogy a különböző ágazati minisztériumoknak, úgymint ifjúsági, sport, oktatási, kulturális, védelmi, egészségügyi, közlekedési, munkaügyi, mezőgazdasági stb. együttes felelősséggel és a közös kooperációtól való függéssel bírva kell részt venniük az együttműködésben.

A minisztériumok közötti együttműködés biztosításának egyik lehetséges módja egy kormányatközi bizottság felállítása, amelynek működési területe az ifjúságpolitika kialakítása, végrehajtása és az ellenőrzés.

- **Innováció:** az ifjúságpolitikának a kezdeményező szellemet kellene támogatnia, méghozzá úgy, hogy támogassa a kreatív gondolkodást a kihívások megoldásának érdekében, és hogy ösztönözze a fiatalokat arra, hogy kreatívak és innovatívak legyenek.
- **Ifjúsági tanácsadó testületek:** annak érdekében, hogy egyrészt a kormányzat, másrészt a fiatalok és az ifjúsági szervezetek közötti konzultációt és együttműködést biztosítsa, egy szervezetrendszer kell létrehozni (pl. egy konzultatív bizottságot), amely sorozatos konzultációk színtere, és amely felhatalmazással bír arra, hogy a kormányzati döntéseket befolyásolja az ifjúságot érintő ügyekben. Egy ilyen struktúrának nemcsak a nemzeti szinten kell léteznie, hanem a közigazgatási döntéshozatal minden meghatározó szintjén.

Jegyzetek

- 1 Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Cseh Köztársaság, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia.
- 2 A CRC-ről, és a teljes szöveghez vezető linkről az alábbi címen olvashat: <http://www.unicef.org/crc/crc.htm>
- 3 A 12. cikkely: „Az államok a biztosítják a saját nézeteit kifejezni képes gyermeknek a jogot, hogy ezen nézeteket szabadon kifejthesse minden, a gyermeket érintő ügyben, illetve biztosítják azt, hogy a gyermek korával és érettségével megfelelően, ezen nézeteket kellő mértékben figyelembe is veszik”.
- 4 A CRC és az Optimális Protokollok államszintű ratifikálásáról információ: <http://www.unhchr.ch/pdf/report.pdf>
- 5 Specifikus államszintű jelentéseket a linkre kattintva lehet találni: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/crc/>
- 6 Megjegyzések: Olaszország és Portugália az ifjúságot pontatlanul határozzák meg, ami leginkább 15 és 25/30 év közé esik. Belgium a Flamand Belgiumot jelenti, ahol a fiatalokat 16 és 25 év közötti emberekként határozzák meg. Forrás: Bauer Béla–Máder Miklós–Pillók Péter: A kormányzati ifjúságpolitika szervezete az Európai Unió tagállamaiban és az Európai Ifjúsági Igazgatóság. (Kézirat.)
- 7 Európa Tanács, Közös Ifjúsági Tanács: *Report by the International Team of Experts on Youth Policy in Hungary*. Strasbourg.
- 8 Az Európa Tanács az európai kontinens legöregebb politikai szervezete. 1949-ben alakult, hogy a demokráciát, az emberi jogokat és a jogállamiságot építse és védje, és hogy ezen célok elérésével a 45 tagállama között nagyobb egységet érjen el.
- 9 Az Ifjúsági- és Sportigazgatóság az Európa Tanács Általános Oktatási, Kulturális, Ifjúsági és Sportigazgatóságának a része. Az Igazgatóság a helyi, nemzeti és európai szintű koherens és hatékony ifjúságpolitika fejlesztéséhez szolgál irányvonallal, programokkal és jogi eszközökkel, valamint ezeket kommentálja.
- 10 Az Európa Tanács embercsempészet elleni lépésekkel foglalkozó Bizottsága 2004. június 29-től július 2-ig ülésezett a egyezményvázlat rendelkezéseinek megvitatása céljából.
- 11 Például a 11. Cikkely (az egészségvédelemhez való jog); a 16. Cikkely (a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga).
- 12 7. Cikkely (a gyermekek és fiatalok védelemhez való joga); 17. Cikkely (a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga).
- 13 17. Cikkely (a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga).
- 14 A Miniszterek Tanácsának Javaslatára no. R (98) 8, a gyermekek családi és társadalmi életben való részvételét illetően. Számos állam hoz létre állami vagy regionális szinten gyermekek és fiatalok ombudsmanját vagy biztosát, akinek feladata panaszok vizsgálata, valamint a gyermekek jogainak független közvetítőjekénti és védelmezőjekénti szerep. Norvégia több mint egy évtizede hozta létre a világ első gyermekügyi ombudsmanját.

- Skócia első Gyermekügyi Biztosát 2003. november 27-én, a walesi Gyermek Biztosa (2001) és az észak-írországi Gyermek és Fiatalok Biztosa (2003. október) intézmények létrejötte után hozta létre, illetve a Lordok Házában 2004. március 3-án kezdődött meg a vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása, illetve az 2004. május 27-én függelékkel lett ellátva, hogy Anglia is rendelkezzen egy ilyen Biztossal. 1997-ben létrehozták Norvégiában az ENOC-ot, a Gyermekügyi Ombudsmanok Európai Hálózatát. Az ENOC a különböző ombudsman hivatalok, NGO-k és hasonló, kormányok által alapított, de a gyermekek jogait függetlenül védő szervezetek közötti kapcsolatként működik. Az ENOC tagjai megosztják stratégiáikat, hogy a gyermek jogainak támogatásában segítsenek. 18 ország tagja az ENOC-nak: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Örményország, Magyarország, Izland, Litvánia, Macedónia, Norvégia, Lengyelország, Portugália, az Orosz Föderáció, Szlovénia, Spanyolország, Svédország és Wales.
- 15 Egy Egyezmény státusz nélküli Charta. Európa Helyi és Regionális Hatóságainak Kongresszusa fogadta el (10. ülés – 2003. május 21. – A 128. Javaslát Függeléke).
- 16 Peter Lauritzen, Az Európa Tanács Ifjúsági- és Sportigazgatóságának ifjúsági igazgatóhelyettese, A nemzeti ifjúságpolitika 11 indikátora. Az ET ifjúságpolitikája több módon kivitelezett. Az Ifjúsági- és Sportigazgatóság mellett, az ET különböző testületekből áll. Az Európai Ifjúsági Kormányzó Bizottság, az Ifjúsági Munka Tanácsadói Tanácsa, az Ifjúság Egyesült Tanácsa, és az Ifjúság Tervezői Bizottsága. Az ET ifjúságpolitikai terveit a Strasbourgban és Budapesten székelő Európai Ifjúsági Központok is támogatják. Az EYC számos tevékenységet szervez évente ifjúsági NGO-kal együtt. 2003 áprilisában, a strasbourgi EYC megtartotta első szemináriumát az ifjúságról és a konfliktusokról. 2004. július 1 és 7-e között az ET közel 40 fiatal fogadott Koszovóból, Izraelből és Palesztinából, hogy az Europa-Park vidámparkban megvitassák véleményeiket a konfliktuskezelésről. Ezek mellett az ET létrehozta az Európai Ifjúsági Alapítványt, hogy az európai ifjúsági tevékenységeknek anyagi támogatással szolgálhasson. Az EYF a nemzetközi ifjúsági NGO-k és hálózatok fejlesztése és adminisztrációja számára nyújt anyagi támogatást.
- 17 Az Európai Ifjúsági Fórum Politikai Tanulmánya a Nemzeti Ifjúsági Tanácsokról.
- 18 Például a Parlamenti Közgyűlés (PA) Javaslata 1437 (00) a nem formális oktatásról. A PA-javaslatok a Miniszterek Tanácsához intézett javaslatok, melyeknek foganatosítása a tagállamok kompetenciájába tartozik.
- 19 A Miniszterek Tanácsa (COM) rendelkezései és javaslatai: irányelv (72) 29 a teljes jogi „nagykorúság” korának csökkentése; a javaslat (3) az ifjúsági részvételről és a polgári társadalom jövőjéről; javaslat (98) 8 a gyermekek családi és társadalmi életben való részvételéről.
- 20 Például a PA javaslata 1191 (1992) a forradalmi 1989-es változások utáni fiatal dolgozók tapasztalatcseréjéről; COM irányelv (95) 18 az ifjúsági mobilitásról.
- 21 COM irányelvek és javaslatok: irányelv (72) 17 az EYF-ről, irányelv (75) 30 az Európai Ifjúsági Központ munkájáról; irányelv (98) 6 az ET ifjúságpolitikájáról. alapjában véve az irányelvek és javaslatok hasonló jogi eszközök. Az 1979 előtt elfogadott javaslatok a felhasznált szövegek „irányelvek” részébe tartoztak.
- 22 A „lány” törvények fontos szereppel bírnak a nemzeti ifjúságpolitikák kooperációjában és koordinációjában. Például a fiatalok mobilitását a 2001-ben elfogadott Javaslatoiban (2001/613/EC, OJ L 215/30, 2201. 08. 09) támogatják. Ez az Európai Parlament és a 2001 július 10-ei Tanács Javaslata a diákok, képzés alatt álló személyek, önkéntesek, tanárok és képzők közösségén belüli mobilitásról. Az Ifjúsági Miniszterek Tanácsa különböző ifjúságra vonatkozó irányelveket fogadott el, mint amilyenek például az ifjúsági részvétel (OJ C 42/I, 1999.02.14), a társadalmi befogadás (OJ C 374/5, 2000.12.28), a fiatalok vállalkozó szellemének és kezdeményezéseinek támogatása (OJ C 196/2, 2001.07.12), valamint az ifjúsági önkéntesség támogatása (OJ C 50/3, 2002.02.23).
- 23 A Bizottság Fehér Könyvei olyan dokumentumok, melyek egy specifikus területen közösségi lépé-

sek javaslatait tartalmazza. Bizonyos esetekben egy Zöld Könyvet követnek, melyet azért adtak ki, hogy az Európai szintű konzultációs folyamat elindítsa. Példaként felsorolható a belső piac betöltéséről, a növekedésről, versenyképességről és a foglalkoztatásról, valamint a belső piac Közép- és Kelet-Európa társult államait érintően a törvények egymáshoz való közelítéséről szóló Fehér Könyvek. Ha a Tanács egy Fehér Könyvet kedvezően fogad, akkor az az adott területen akcióprogramként szolgálhat.

- 24 A Miniszterek Tanácsa az EU fő döntéshozó testülete. A tagállamok miniszterei az Európai Unió Tanácsán belül találkoznak. A megvitatandó kérdéskör témájától függően minden országot az adott területért felelős miniszter képvisel.
- 25 http://europa.eu.int/youth/index_en.htm
- 26 A TEC alakítja meg az Európai Közösséget, és 1958. január elsején lépett hatályba.
- 27 Izland, Liechtenstein és Norvégia.
- 28 Bulgária, Románia és Törökország.
- 29 Algéria, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Marokkó, Szíria, Tunézia, Törökország, West Bank, és a Gáza-övezet.
- 30 Örményország, Azerbajdzsán, Fehéroroszország, Grúzia, Moldova, Oroszország és Montenegró.
- 31 Albánia, Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Macedónia, valamint Szerbia és Montenegró.
- 32 Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Kolumbia, Costa Rica, Kuba, Ecuador, Guatemala, Honduras, Mexikó, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, El Salvador, Uruguay, és Venezuela.
- 33 Portugáliának összesen 7 ifjúsági ügyekkel foglalkozó kormányzati testülete van.
- 34 Az Európai Ifjúsági Unió Nemzeti Ifjúsági Tanácsai (NYC) három csoportba esnek (teljes jogú tagok, pályázó tagok, megfigyelő tagok):

Teljes jogú tagok:

Aeskuldssamband Islands – AESI (Izland); Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssiry – Allianssi (Finnország); British Youth Council – BYC (Nagy-Britannia); Conférence Générale de la Jeunesse Luxembourgeoise – CGJL (Luxemburg); Consejo de la Juventud de Espana – CJE (Spanyolország); Comité pour les relations Nationales et Internationales des Associations de Jeunesse et d'Education

Populaire – CNAJEP (Franciaország); Conselho Nacional de Juventude – CNJ (Portugália); Consell Nacional de la Joventut de Catalunya – CNJC (Spanyolország – Katalónia); Consiliul National Al Tineretului Din Moldova – CNTM (Moldova); Comité pour les Relations Internationales de Jeunesse – CRIJ (Belgium, francia ajkú közösség); National Youth Council of Switzerland – SAJV/CSAJ (Svájc); Cyprus Youth Council for International Co-operation – CYCIC (Ciprus); Deutsches Nationalkomitee für Internationale Jugendarbeit – DNK (Németország); Dansk Ungdoms Fællesråd – DUF (Dánia); National Council of Hellenic Youth Organisations – ESYN (Görögország); Nationale Jeugd Raad – JEUGDRAAD (Hollandia); Kunsill Nazzjonali Taz-Zghazagh – KNZ-Malta (Málta); Lietuvos Jaunimo Organizacija Taryba – LIJOT (Litvánia); Latvijas Jaunatnes Padome – LJP (Lettország); Landsradet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner – LNU (Norvégia); Landsradet för Sveriges ungdomsorganisationer – LSU (Svédország); Mladinski Svet Slovenije – MSS (Szlovénia); National Assembly of Youth Organisations of the Republic of Azerbaijan – NAYORA (Azerbajdzsán); National Council of Youth Organisations of Georgia – NCYOG (Grúzia); Nemzetközi Ifjúsági Koordinációs Iroda – NIKI (Magyarország); National Youth Council of Ireland – NYCI (Írország); National Youth Council of Russia – NYCR (Oroszország); Österreichisches Nationalkomitee für Internationale Jugendarbeit – ÖNK (Ausztria); Belarussian Union of Youth and Children's Public Associations – RADA (Fehéroroszország); Rada Mládeže Slovenska – RMS (Szlovákia); Vlaamse Jeugd Raad – VJR (Belgium, Flamand Közösség).

Pályázó tagok:

National Youth Council of Armenia – NYCA (Örményország).

Megfigyelő tagok:

Consiliul Tineretului Din Romania – CTR (Románia); Rat der Deutschsprachigen Jugend – RDJ (Belgium, Németajkú közösség).

- 35 Guidelines for the Removal of legal Obstacles to Mobility in Youth Work”, Európai Ifjúsági Fő-

- rum, elfogadva a Miniszterek Tanácsa által 2004. április 23–24.
- 36 Habár ezen elemzés földrajzi érdeklődési körén túlmutat, érdemes megjegyezni, hogy az alábbi latin-amerikai országok iktattak be ifjúságra vonatkozó törvényeket: Bolívia 2002-ben „Ley de la Juventud”; Chile 1991-ben „Crea Instituto Nacional de la Juventud”; Kolumbia 1997-ben „Ley de la Juventud”; Costa Rica 2002-ben „Ley General de la Persona Joven” és Ecuador 2001-ben „Ley de la Juventud”.
- 37 Csak 1980 óta indítványoznak törvényjavaslatokat bizonyos tartományokban a fiatalok társulásainak védelmének, illetve a fiatalok közösségi életének és az őket érintő döntésekben való részvétel támogatásának céljából. UN Country Profiles on the Situation of Youth: Italy.
- 38 A Belfasti Egyezményt, más néven a Nagypénteki Egyezményt, 1998. április 10-én írta alá a Brit és az Ír Kormány, és a legtöbb északír párt támogatta. Ezután Írország és Észak-Írország választópolgárai fejezték ki támogatásukat két külön népszavazás folyamán. Egy olyan tervet vázol fel a hatalommal felruházott északír kormány számára, amelyben Észak-Írország minden közössége felkészülve vehetne részt. Szintén gondoskodott az Emberi Jogok és Egyenlőség Bizottságának Felállításáról, a közösség mindkét oldala terrorista foglyainak korai elengedéséről, a paramilitáris fegyveres csoportok lefegyverzéséről és Észak-Írország hosszú távú büntetőjogi és rendőri reformjairól.
- 39 Gyermekek és Fiatalok Észak-Írországi Biztosa: <http://www.niccy.org>
- 40 Például a Spirit of Enniskillen a fiatalokat baszkföldi, izraeli, ciprusi, dél-afrikai és egyesült államokbeli projektekhez küldi. Egy másik szervezet, az északír JEDI (Egyenlőségben, Változatosságban és Egymásraultaltságban Együtt) az északír ifjúsági szektor különböző részeit hozza össze, a kormányból és NGO-kból álló kreatív együttműködés keretében, hogy a változást és a fejlődést támogassa. A JEDI-t az Északír Ifjúsági Tanácsának, az Oktatási és Könyvtári Testület Ifjúsági Szektorának, az Észak-Írország Ifjúsági Hálózatának, az Északír Ifjúsági Fórumnak, az Északír Sporttanácsnak, az Oktatási Minisztériumnak és a Nemzetközi Írországiért Alapítványnak (Közösségi Hidak Program) képviselői alkotják. Ezen testületek képviselői alkotják a JEDI kormányzó csoportját. A kormányzó csoport jár közben a változásért általában véve az ifjúsági szektorban, és saját szervezetében.
- 41 A törvény az ifjúsági munkáról teljes szövege megtalálható a http://www.education.ie/servlet/blobserve/et/act_42_2001.pdf címen.
- 42 A tanulmány befejezése után az Ifjúsági és Sportminisztérium Ifjúsági Helyettes Államtitkára alá tartozó részlegeket beolvastották az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumba.
- 43 ibid.
- 44 Európa Tanács, Ifjúsági Egyesült Tanácsa: Report by the International Team of Experts on Youth Policy in Lithuania, Strasbourg, 2003. február 19
- 45 A Moldovai Köztársaság Nyilvános Társulásokra vonatkozó törvénye, No. 837 (1996. 05. 17), Monitorul Oficial al r. Moldova No. 6/54 (1997. 01. 23.).
- 46 Európai Ifjúsági Fórum Az Ifjúsági Munka Fejlődése, a 2003. Szeptember 18–21 közötti moldovai tanulmányút jelentése
- 47 ibid. 10. o.
- 48 Háttérinformáció gyanánt: 1991. április 27-én a Transnistriai régió Moldova független köztársaságként kiáltotta ki magát. Transnistria politikai rezsimjét azzal vádolják, hogy autoritarikus és antidemokrata, és a nemzetközi közösség elismerését képtelen volt kivívni. Lakosságának kétharmada orosz és ukrán, egyharmada pedig román. 2004 júliusában a tiraspoli kormány elkezdett román iskolákat bezáratni a területén.

◆ Megjelent: ÚISZ 8. szám (2005 / ősz)